

“Muhitten Merkeze” Bir Demokrasi Denemesi: Osman Taşkınbaş ve Radikal Hürriyet Partisi

Nasrullah UZMAN*

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

E-Mail: nasrullah.uzman@hbv.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-4245-1649

Fatih ÖZEN

Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Polatlı Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

E-Mail: fatih.ozen@hbv.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-3856-2733

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 25.05.2022 Kabul Tarihi / Accepted: 17.11.2022

ÖZ

UZMAN, Nasrullah; ÖZEN, Fatih, “Muhitten Merkeze” Bir Demokrasi Denemesi: Osman Taşkınbaş ve Radikal Hürriyet Partisi, CTAD, Yıl 18, Sayı 36 (Güz 2022), s. 963-998.

Türkiye'nin çok partili hayata geçme kararı almasıyla birlikte siyasî parti kurma girişimleri de hız kazanmıştır. Yalnızca 1946-1950 döneminde kurulan parti sayısı otuz civarındadır. Bu kadar olmasa da Demokrat Parti

* Sorumlu yazar / Corresponding author

Dönemi'nde de yeni partiler kurulmaya devam etmiştir. Bu partilerden biri de 11 Nisan 1953'te Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinde Osman Taşkınbaş tarafından kurulan Radikal Hürriyet Partisidir. Taşkınbaş siyasete Demokrat Partide başlamış, daha sonra sırasıyla Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisine geçmiştir. Her üç partide de aradığını bulamamış; bunun üzerine Radikal Hürriyet Partisini kurmuş ve bu Partinin genel başkanlık görevini üstlenmiştir. Genel merkezi Lüleburgaz'da olan Radikal Hürriyet Partisi, "muhittten merkeze" doğru gelişmeyi planlanmıştır. Asıl mesleği dava vekilliği olan Osman Taşkınbaş, siyasetçi kimliğinin yanı sıra gazeteci yönüyle de dikkat çekmiştir. Osman Taşkınbaş, çıkardığı gazeteler vasıtasıyla bir yandan Partisinin propagandasını yapmaya ve kamuoyu desteği kazanmaya çalışırken diğer yandan da Partisi için finans sağlama çabası göstermiştir. Fakat Osman Taşkınbaş'ın tüm çabalarına rağmen Radikal Hürriyet Partisi kamuoyunun teveccühünü kazanamamış ve 1956 yılında dağılmıştır. Partinin dağılması Osman Taşkınbaş'ı siyasetten alkoymamış; Taşkınbaş siyasi kariyerine kurduğu yeni partilerle devam etmiştir.

Bu çalışmada, faaliyetleri ve söylemleri ile renkli bir kişiliğe sahip olan Osman Taşkınbaş'ın siyasi kariyeri çerçevesinde bir taşra şehrinde, Lüleburgaz'da kurulan Radikal Hürriyet Partisinin çalışmaları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Osman Taşkınbaş, Radikal Hürriyet Partisi, Lüleburgaz, Demokrat Parti, Adnan Menderes, Hızır Postası: Mahşer, Kasırga.

ABSTRACT

UZMAN, Nasrullah; ÖZEN, Fatih, **A Democracy Test "from Periphery to the Center": Osman Taşkınbaş and the Radical Freedom Party**, CTAD, Year 18, Issue 36 (Fall 2022), pp. 963-998.

With Turkey's decision to adopt multi-party system, attempts to establish political party gained momentum. The number of parties established only between 1946 and 1950 is around thirty. Although not that much, establishing new parties went on during the Democratic Party period. One of these parties is the Radical Freedom Party, which was founded on 11th April 1953 in Lüleburgaz district of Kırklareli by Osman Taşkınbaş. Taşkınbaş started his career in the Democratic Party and later continued it in the Nation Party and the Turkey Peasant Party respectively. He could not strike out at all three parties; then he founded the Radical Freedom Party and became the chairman of this party. The Radical Freedom Party, whose headquarter was in Lüleburgaz, was planned to expand "from periphery to center". Osman Taşkınbaş, whose main profession was attorneyship, attracted attention with his journalism career as well as his politician identity. On the one hand he tried to make the propaganda of his party and gain

public support through newspapers he published, on the other hand he also made an effort to provide finance for his party. However, despite his all efforts, the Radical Freedom Party could not win the favor of public and be dissolved in 1956. The dissolution of the party did not prevent Osman Taşkınbaş from politics; he continued his political career with new parties he founded.

In this study, the activities of the Radical Freedom Party, which was established in a provincial city Lüleburgaz, will be examined within the framework of the political career of Osman Taşkınbaş having a colorful personality with her activities and discourses.

Keywords: Osman Taşkınbaş, The Radical Freedom Party, Lüleburgaz, The Democratic Party, Adnan Menderes, Hızır Postası: Mahşer, Kasırğa .

Giriş

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilân edilmiş ve yeni Türk devletinin yönetim şekli belirlenmiş olmasına rağmen cumhuriyetin ilânı tek başına yeterli değildi. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyet rejimi ile milli egemenliğe dayalı demokratik bir sistem oluşturmak istiyordu. *Halk Fırkasını* (HF/CHF/CHP) da bu amaçla kurmuştu. Atatürk'ün arzuladığı milli egemenliğe dayalı demokratik cumhuriyet rejimi için farklı siyasi partilerin de faaliyet göstermesi gerekiyordu. Bu da ancak çok partili sistemle mümkündü. 17 Kasım 1924'te *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının* (TCF) kurulması bu anlamda önemli bir gelişmeydi; fakat bu Parti, Şeyh Sait İsyanı ile ilişkili olduğu gerekçesiyle kapatıldı. Böylece Türkiye'nin ilk çok partili hayata geçiş denemesi uzun sürmedi. Yaklaşık beş yıllık bir aradan sonra, 12 Ağustos 1930'da Atatürk'ün isteğiyle, bu kez *Serbest Cumhuriyet Fırkası* (SCF) kuruldu. Fakat SCF de uzun ömürlü olmadı. İktidar partisi CHF ile ilişkileri kısa sürede gerginleşti ve SCF kendisini feshetti.

Böylece Atatürk Dönemi'nde çok partili hayata geçiş adına yapılan her iki deneme de başarılı olamadı. Bununla birlikte Atatürk, demokratikleşme yolunda adımlar atmaya devam etti: Ortaokullarda *Medenî Bilgiler* adıyla okutulan ders kitabında demokrasi anlatıldı. 1931 yılından itibaren müstakil milletvekilliği uygulamasına geçildi ve TBMM'de partili olmayan muhalefet arayışı benimsendi. 1935 seçimlerinde de kadınlara ve gayrimüslimlere milletvekili seçilme hakkı verildi.¹ Dünyada demokrasinin gerilediği ve totaliter rejimlere tevccühün arttığı bir dönemde Atatürk'ün demokratikleşme adına yaptığı girişimler, son derece anlamlıydı.

¹ Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, Boyut Yayıncılık ve Tic. A.Ş., İstanbul, 2011, s. 353-355.

Tıpkı Atatürk gibi, İsmet İnönü de çok partili hayata geçme taraftarıydı; hatta 1939 yılında İstanbul Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada demokratik bir yönetim tarzına ve serbest seçimlere geçme niyetini ortaya koymuştu.² Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve Türkiye'nin güvenlik kaygılarının ön plana çıkması, böyle bir girişimi mümkün kılmadı. Türkiye, çok partili hayata geçişi savaş sonuna ertelemek zorunda kaldı. İnönü, bununla birlikte, önemli bir adım attı ve TBMM'de hükûmeti denetlemek için "Müstakil Grup" adı altında bir grup kurdu.³ Şüphesiz bu gelişmeler demokratikleşme adına önemliydi; fakat esas olan Türkiye'nin çok partili hayata geçmesiydi ki o da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşecekti.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 1945 yılında 19 Mayıs münasebetiyle yaptığı konuşmada;

"Memleketimizin siyasi idaresi, Cumhuriyetle kurulan halk idaresinin her istikamette ilerlemeleri ve şartlarıyla, gelişmeye devam edecektir. Harp zamanlarının ihtiyatlı tedbirlere lüzum gösteren darlıkları kalktı, memleketin siyaset ve fikir hayatında demokrasi prensipleri daha geniş ölçüde hüküm sürecektir..."

dedi.⁴ İnönü'nün bu cümleleri, iç ve dış basında Türkiye'nin çok partili hayata geçeceği şeklinde yorumlandı. II. Dünya Savaşı da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) hariç, demokratik devletlerin zaferiyle sonuçlandı. Ayrıca, çeşitli iç ve dış dinamikler de Türkiye'nin çok partili hayata geçişini hızlandırdı.⁵ Nitekim Cumhurbaşkanı İnönü'nün bu konuşmasından kısa süre sonra iş insanı Nuri Demirağ, 7 Temmuz 1945 tarihinde bir parti kurmak amacıyla İstanbul Valiliğine başvurdu. Valilik, Parti tüzüğünde Anayasa'ya aykırı hükümler olduğunu belirterek dilekçeyi İçişleri Bakanlığına gönderdi. İçişleri Bakanlığı, Demirağ'dan bazı şekli değişiklikler yapmasını istedi. Bu değişikliklerin yapılmasının ardından Hükûmet, Partinin kurulması için 22 Eylül tarihinde resmi izin verdi.⁶ Böylece, Demirağ tarafından *Milli Kalkınma Partisi*

² Metin Toker, *Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 15-18.

³ Mustafa Turan, "Cumhuriyet Döneminde İki Deneme: Siyasi Müsteşarlıklar ve Müstakil Grup", *A.K.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 1999, s. 39-42.

⁴ *Akşam*, 19 Mayıs 1945.

⁵ Ercan Haytoğlu, "Türkiye'de Demokratikleşme Süreci ve 1945'te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, 1997, s. 50-53.

⁶ Orhan Özacun, "Siyaset Tarihimizde Milli Kalkınma Partisi", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 2, 2002 s. 209-210.

(MKP) kuruldu, Türkiye bir muhalefet partisine kavuştu ve çok partili siyasi hayat başladı. Fakat MKP muhalefetteki boşluğu dolduramadı ve siyasette önemli bir rol oynayamadı. İnönü de 1 Kasım 1945'te TBMM'de yaptığı konuşmada;

“...Bizim tek eksliğimiz, Hükümet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır. Bu yolda, memlekette geçmiş tecrübeler vardır. Hatta iktidarda bulunanlar tarafından teşvik olunarak teşebbüse girişilmiştir. İki defa memlekette çıkan tepkiler karşısında teşebbüsün muvaffak olmaması bir talihsizliktir. Fakat memleketin ihtiyaçları sevgiyle, hürriyet ve demokrasi havasının tabii işlemesi sayesinde, başka siyasi partinin de kurulması mümkün olacaktır...”

sözleriyle bu durumu doğruladı.⁷

Esasen bu süreçte CHP içerisinde de muhalif bir kesim gün yüzüne çıkmıştı: “Çiftçiye Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocaklarının Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı”nın görüşmeleri esnasında Adnan Menderes, muhalefetiyle dikkat çekmişti. “1945 Bütçe Kanunu” görüşmelerinde ise bütçeye beş; ardından yapılan güven oylamasında Hükümete yedi ret oyu verilmişti. Bu yedi kişiden dördü Celâl Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan’dı. Bu dört kişi, 12 Haziran 1945'te CHP Meclis Grubuna, Türkiye'nin tam anlamıyla demokratikleşmesi ve çok partili sisteme geçmesi gibi istekleri içeren bir önerge verdi. Türk siyasi tarihine “Dörtlü Takrir” olarak geçen bu önerge, CHP Meclis Grubu tarafından reddedildi.⁸

CHP Meclis Grubunun, Dörtlü Takrir’i reddetmesi üzerine Adnan Menderes ve Fuad Köprülü, *Vatan* gazetesinde kaleme aldıkları yazılarla çok partili siyasi hayata geçilmesini savundular ve tek parti iktidarını eleştirdiler. Bu eleştiriler, iki ismin de CHP’den ihraç edilmelerine sebep oldu. Menderes ve Köprülü’den sonra Refik Koraltan da Partiden ihraç edildi. Celâl Bayar ise önce milletvekilliğinden sonra da CHP’den istifa etti. Grubun doğal lideri konumundaki Celâl Bayar’ın, Cumhurbaşkanı İnönü ile yaptığı görüşmelerden sonra 7 Ocak 1946’da *Demokrat Parti* (DP) resmen kuruldu. DP esasen bu süreçte kurulan ikinci siyasi parti olmasına rağmen etkisi çok büyüktü; çünkü Partinin kurucuları kamuoyunda bilinen isimlerdi. Bunlardan Milli Mücadele’nin “Galip Hocası” Celâl Bayar, Atatürk’ün son, İnönü’nünse ilk başbakanıydı. Adnan Menderes, SCF’nin Aydın il başkanıydı. SCF kapatıldıktan sonra CHP’ye geçmiş, Aydın ziyareti sırasında Atatürk’ün dikkatini çekmiş ve bu sayede 1931

⁷ TBMM *Tutanak Dergisi* (1. XI. 1945), Dönem VII, Cilt 20, Toplantı 3, Birinci Birleşim, s. 7.

⁸ Nasrullah Uzman, “Adnan Menderes ve M. Fuad Köprülü’nün Cumhuriyet Halk Partisi’nden İhraçları”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 36, Sayı 62, 2017, s. 207-211.

yılında milletvekili seçilmişti. Fuad Köprülü, dünya çapında bir akademisyendi. Refik Koraltan ise İstiklâl Mahkemelerinde görev almış, uzun süre milletvekilliği ve valilik görevlerinde bulunmuştu. Yani bu isimlerin kamuoyunda tanınırlığı yüksekti. Üstelik bu kişiler CHP ve Hükûmeti açıktan eleştirme cesaretini göstermişlerdi. Dahası DP, kurulduğunda TBMM’de altı milletvekili tarafından temsil ediliyordu.⁹

Türkiye’nin çok partili hayata geçmesiyle birlikte oluşan özgürlük ortamında birçok siyasi parti kuruldu. Öyle ki, yalnızca 1946 yılında DP’den başka; *Sosyal Adalet Partisi, Liberal Demokrat Partisi, Çiftçi ve Köylü Partisi, Türk Sosyal Demokrat Partisi, Türkiye Sosyalist Partisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, Yalnız Vatan İçin Partisi, Ergenekon Köylü ve İşçi Partisi, Artma Koruma Partisi, İslâm Koruma Partisi ve Yurt Görev Partisi* olmak üzere on üç siyasi parti daha kuruldu.¹⁰ 1946’yı takip eden yıllarda da kurulan siyasi partilerin sayısı arttı. Fakat bu partilerin büyük çoğunluğu kamuoyu tarafından benimsenmedi ve tabela partisi olarak kaldı. Bununla birlikte farklı siyasi görüşlerde birçok partinin kurulması, Türk demokrasisinin zenginliğini göstermesi bakımından önemlidir.

Makalemize konu olan Radikal Hürriyet Partisi de Türkiye’nin çok partili hayata geçmesiyle birlikte oluşan özgürlük ortamında kurulan siyasi partiler arasındadır. Taşrada kurulan ve taşradan merkeze bir demokrasi talebiyle ortaya çıkan Radikal Hürriyet Partisi, şimdiye kadar müstakil bir çalışmaya konu olmamıştır. Bununla birlikte bazı çalışmalarda Radikal Hürriyet Partisine yüzeysel de olsa değinilmiştir. Dahası, bazı çalışmalar Partinin “merkez sol” eğilimli olduğunu iddia etmiştir.¹¹ Bu makalede eldeki veriler ışığında -yerel ve ulusal basındaki haberler ile Partinin Program ve Nizamnamesi- Osman Taşkınbaş’ın siyasi hayatı ve Radikal Hürriyet Partisi incelenecektir.

Osman Taşkınbaş’ın Hayatı ve Radikal Hürriyet Partisinin Kuruluşu

Doğum tarihine ilişkin elimizde herhangi bir kayıt bulunmayan Osman Nuri Taşkınbaş, Tekirdağ, Malkara, Çorlu, Lüleburgaz, Çubuk, Bolu, İstanbul, Çarşamba ve Kırıkkale gibi Türkiye’nin birçok yerinde ikamet etmiştir. Fiziki

⁹ Nasrullah Uzman, “*Türk Demokrasi Tarihi Açısından 1946 Seçimleri*”, TBMM’nin Açılışının 101. Yıl Dönümünde Türk Demokrasi Yazıları, Ed. İsmet Türkmen vd., Ankara, 2021, s. 678-679.

¹⁰ Tanık Zafer Tunaya, *Türkiye’de Siyasi Partiler 1859-1952*, Arba Yayınları, İstanbul, 1995, s. 693-709.

¹¹ *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri 1923-2006*, Der. Mete Kaan Kaynar, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2007, s. 99; Hüseyin Aykol, *Türkiye’de Sol Örgütler: Bölüne Bölüne Büyüme*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2010, s. 27.

olarak sarışın, kısa boylu, tıknaz, uzun saçlı ve top sakallıdır. Evli ve bir kız çocuk babasıdır.¹² Aslen Malkaralı’dır. Zeki; fakat derbeder ve kıyafetine özen göstermeyen bir kişi olarak tanınmaktadır. Mülkiyede ikinci sınıfa kadar eğitim almıştır. Türk Ocaklarının ilk devresinde “ateşli bir hatip” olarak bilinen Taşkınbaş, burada konferanslar da vermiştir.¹³

Osman Taşkınbaş’ın, tespit edilebildiği kadarıyla, ulusal basında ismi ilk kez 1939 yılında yer almıştır. Taşkınbaş, *Cumhuriyet* gazetesine verdiği bir ilânla okuyuculardan gazete ve dergilerdeki beğendikleri yazıları, belirttiği adrese göndermelerini talep etmiş; bu kupürleri yüksek fiyatla satın alacağını duyurmuştur.¹⁴ Bundan sonra Taşkınbaş, *Cumhuriyet*’te yazdığı bir yazı¹⁵ dolayısıyla Nadir Nadi hakkında hakaret davası açmıştır. Bu dava sebebiyle Taşkınbaş’ın ismi 1942 yılında ulusal basında yer bulmuştur. Taşkınbaş, Nadi’nin yazısının tüm Türk münevverlerini milli duygudan yoksun gösterdiğini iddia etmiş; kendisini bir “münevver” olarak tanımlayıp 5.000 lira manevi tazminat talep etmiştir. Yapılan yargılama sonucu Nadir Nadi suçlu bulunmamış ve Taşkınbaş’ın davası düşmüştür.¹⁶

Osman Taşkınbaş’ın mesleği dava vekilliğidir.¹⁷ Taşkınbaş, dava vekilliğinin yanı sıra profesyonel olarak gazetecilik de yapmıştır. Birçok gazete çıkarmış ve başyazar olarak köşe yazıları kaleme almış; aynı zamanda çıkardığı gazetelerin satışını da bizzat yapmıştır. Esasen Taşkınbaş’ın gazeteci kimliği, siyasi kariyeriyle iç içe geçmiştir; çünkü çıkardığı gazeteleri siyasi propaganda aracı olarak kullanmıştır. Taşkınbaş’ın gazetecilik anlayışı da siyasi hayatı gibi nevi

¹² Ayhan Hüseyin Ülgenay, *Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Siyasi Partiler Kurucular ve Amblemler 1923-1960*, Sanat Kitabevi, Ankara, 2011, s. 412-414.

¹³ Mahmut Sümer, *Tekirdağın Eski Günleri*, Tekirdağ Halk Eğitim Yayınları, İstanbul, 1970, s. 132.

¹⁴ *Cumhuriyet*, 23 Şubat 1939.

¹⁵ Mezkûr yazı 18 Eylül 1941 tarihli Cumhuriyet gazetesinde “*Faraşî Bir Tetkik Seyahatinin Neticeleri*” başlığıyla yayımlanmıştır. *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1941.

¹⁶ *Vatan*, 22 Nisan 1942.

¹⁷ Osman Taşkınbaş, 1952 yılında Osman Tekbaş ismiyle kaleme aldığı bir yazısında dava vekilliği ruhsatnamesinin “eski iktidarın diktatorya zihniyeti” tarafından iptal edildiğini iddia etmektedir. bk. Osman Tekbaş, “Ben Haykırıyorum Siz Susturun” *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül 1952. Dava vekilliği, henüz avukatlık mesleği kurumsallaşmadan önce, vekâlet görevini üstlenen kişilerin belirli şartlara sahip olmaları halinde icra edebilecekleri bir meslektir. bk. Umut Karabulut, “Muhâmât Kanunu: Türkiye’de Avukatlık Kurumunun Düzenlenmesi ve İstanbul Barosunda Yaşanan Tasfiyeler”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 13, Sayı 27, 2013, s. 81; 87.

şahsına münhasırdır. Tekirdağ'ın ilk yerel gazetesi olan *Köylü Dili*, 1925 yılında Osman Taşkınbaş tarafından yayımlanmıştır.¹⁸ Taşkınbaş, tarihi tespit edilememekle birlikte Samsun'un Çarşamba ilçesindeki *Yeter* isimli bir gazetenin de başyazarlığını yapmış;¹⁹ ardından 28 Ocak 1952 tarihinde İstanbul'da *Hızır Postası: Mahşer* isimli bir gazete çıkarmıştır. Bu gazete, kendisini “Demokrasi Davamızın Müstakil Müdafii, Hürriyet Meşalesi, Siyasi, Günlük Gazete” olarak tanımlamıştır. Güneş şeklinde tasvir edilen gazete logosunun üzerinde “Matbuat Hürriyeti Tahdide, Tehdide Tahammül Edemez!” cümlesi yer almaktadır. Osman Taşkınbaş'ın “kendisinin yazıp, kendisinin sattığı” iki sayfalık bu gazetede DP iktidarının basın, ekonomi ve hukuk politikalarına yönelik eleştiriler vardır. Burada Taşkınbaş'ın gazetecilik tarzına ilişkin emareleri görmek de mümkündür. Örneğin “Hızır Postası Seni Arıyor” başlığı altında üç yüz kişiye ücretsiz gazete, beş kişiye ise çeşitli para ödülleri verileceği duyurulmuştur.²⁰ Gazetenin her gün yayımlanacağını belirtmesine karşın ikinci sayısı yaklaşık sekiz ay sonra, 20 Eylül 1952 tarihinde yayımlanabilmiştir.²¹ Bu gecikmede ekonomik faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Türkiye'nin çok partili hayata geçmesiyle birlikte Osman Taşkınbaş da aktif siyasete atılmıştır. Demirağ'ın ardından, parti kurmak için başvuru yapan ilk isimlerden birisi de Taşkınbaş olmuştur. *Cumhuriyet* gazetesi bu girişimi “Bir Parti Heveskârı Daha” başlığıyla duyurmuştur. Haberde, Avukat²² Osman Taşkınbaş'ın kurmak istediği Partinin adının *Halkın Sesi* olacağı, demokrasi fikirleriyle mücehhez bulunduğu ve tek dereceli seçim taraftarı olduğu ifade edilmiştir.²³ *Vatan* gazetesi “Yeni Bir Parti” başlığı altında Osman Taşkınbaş'ın İstanbul Valiliğine parti kurmak için başvurmasını satırlarına taşımıştır. Taşkınbaş, kuracağı partinin tek dereceli seçim sistemini kabul edeceğini ve demokrasi prensiplerine uygun bir muhit meydana getireceğini bildirmiştir.²⁴ Bu gelişme, *Tan* gazetesine “Beşinci Parti İçin Teşebbüs” başlığıyla yansımıştır.

¹⁸ Hasan Adnan Önelçin, *Tekirdağ ve Çevresi Basın Tarihi Hakkında Kısa Notlar*, Ekin Basımevi, İstanbul, 1966, s. 5.

¹⁹ *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1951; *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül 1952.

²⁰ *Hızır Postası: Mahşer*, 28 Ocak 1952

²¹ *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül 1952.

²² Osman Taşkınbaş'ın mesleği “dava vekilliği” olduğu halde ulusal basına yansıyan haberlerde Taşkınbaş'tan genellikle “avukat” olarak bahsedilmiştir.

²³ *Cumhuriyet*, 2 Ağustos 1945.

²⁴ *Vatan*, 2 Ağustos 1945.

Haberde,²⁵ Vilâyete başvuru dilekçesi ve Parti Nizamnamesi’nin teslim edildiği; Nizamname’ye göre Partinin tamamen demokratik esaslara dayanacağı ve bilhassa tek dereceli seçim sisteminin tatbiki için çalışılacağı okurlara aktarılmıştır.²⁶ Taşkınbaş’ın başvurusu *Son Posta* gazetesinde ise “Parti Kurmak İçin Beşinci Müracaat” başlığıyla yer bulmuş; Partinin demokratik esaslara dayanacağı ve tek dereceli seçimi tercih edeceği duyurulmuştur.²⁷ *Vakit* gazetesi de Taşkınbaş’ın *Halkın Sesi* isimli bir parti kurmak için Vilâyete başvurduğunu satırlarına taşımıştır.²⁸ Ancak, Taşkınbaş’ın başvurusu, Cemiyetler Kanunu’na uygun bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.²⁹ Bununla birlikte Taşkınbaş, 1945 yılı içinde İstanbul’da yapılan iki ara seçimde³⁰ de bağımsız milletvekili adayı olmasına rağmen milletvekili seçilememiştir.³¹

Parti kurma girişimi akamete uğrayan, bağımsız milletvekili adaylığından da istediği sonucu alamayan Osman Taşkınbaş, siyasi kariyerine bir parti çatısı altında devam etme kararı almış ve DP’ye katılmıştır. Tekirdağ’a bağlı Malkara ve Hayrabolu ilçelerinde DP’nin teşkilatlanması için, kendi ifadesiyle, ağır koşullarda mücadele etmiştir.³² Taşkınbaş’ın DP’deki siyasi kariyerinin Tekirdağ’la sınırlı kalmadığı da vurgulanmalıdır. Taşkınbaş, 1948 yılında yapılan DP Ankara İl Kongresi’ne, o dönemde Ankara’ya bağlı olan Kırıkkale’nin ilçe delegesi olarak katılmış;³³ hatta bu Kongrede konuşmalar da yapmıştır. Taşkınbaş, ilk konuşmasında amaçlarının parti mücadelesi olmadığını, memleket

²⁵ *Tan* ve *Son Posta* gazetelerinde Taşkınbaş’ın soyadı “Taşkın” olarak yazılmıştır. Bu ifadenin sehven yazıldığı söylenebilir.

²⁶ *Tan*, 2 Ağustos 1945.

²⁷ *Son Posta*, 2 Ağustos 1945.

²⁸ *Vakit*, 3 Ağustos 1945.

²⁹ *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1945; *Vakit*, 12 Ağustos 1945.

³⁰ Zaman zaman çeşitli sebeplerle boşalan milletvekillikleri için ara seçimler gerçekleştirilmiştir. Haziran 1945 tarihine kadar yapılan ara seçimlerde, boş olan milletvekilliği sayısı kadar aday gösterilmiştir. 17 Haziran 1945’te yapılan ara seçimlerde ilk defa CHP aday göstermemiş ve ikinci seçmenlerin istedikleri adaylara oy verebilecekleri açıklanmıştır. Bu uygulamanın daha serbest bir seçime doğru atılan ilk adım olduğunu söyleyenler de vardır; bk. İsmet Binark, *Türk Parlamento Tarihi: TBMM-VII. Dönem (8 Mart 1943-5 Ağustos 1946)*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Cilt 1, s. 32.

³¹ *Tanin*, 15 Haziran 1945; *Cumhuriyet*, 27 Kasım 1945.

³² *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran 1955.

³³ *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül 1952.

davası için mücadele ettiklerini vurgulamış; Türkiye'nin üzerine çöken “siyah tahakküm bulutlarının” er ya da geç dağılacığını ifade etmiştir. Taşkınbaş, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün iktidar ve muhalefeti uzlaştırmak adına 12 Temmuz 1947'de neşrettiği Beyannamenin, Türk milletini “oyalamak” için yayımlandığını iddia ederek eleştirmiştir:

“12 Temmuz Beyannamesi demokrasi davasında iktidar partisinin samimiyetine bir vesika, bir delil değildir. Fakir Türk köylüsünü aldatmak için hazırlanmıştır. Demokrat Partinin kuruluşundan beri iktidar partisinin onu boğmak için sarf ettiği faaliyetin delilleri meydandadır. Halk Partisinin Türk İnkılabında hayırlı hizmetleri çok olmakla beraber, o hiçbir zaman milletin kayıtsız şartsız hâkim olduğu prensibini tanımamıştır. Bunun için elimde de birçok deliller var.”³⁴

Konuşmasında o günlerin mühim konularından milletvekili maaşlarına yapılan zamma³⁵ da değinen Taşkınbaş, DP yönetiminin isteğine uymayıp zam miktarını Partiye vermeyen milletvekillerinin eleştirilmemesi gerektiğini savunmuştur. Taşkınbaş'ın konuşması Ankara İl Kongresi'nde geniş yankı bulmuş; bazı görüşleri desteklenirken bazı görüşleri ise eleştirilmiştir. Taşkınbaş'ın konuşmasının ardından oturuma ara verilmiştir. Taşkınbaş, Kongrenin öğleden sonraki oturumunda konuşmasına devam etmiş, bu kez 12 Temmuz Beyannamesi hakkındaki önceki görüşlerini “nakzeden” mahiyette fikirler öne sürmüştür. Taşkınbaş, konuşmasında gündem dışı meselelere değinmek istemiş; fakat Divan Kurulu gündem dışı konuşmasına müsaade etmemiştir.³⁶ DP Ankara İl Kongresi'nin ikinci günü delegeler, dilek ve isteklerini belirten konuşmalar yapmışlardır. Taşkınbaş, bu bahiste de söz alarak “memlekette kanun hâkimiyeti yerine, kanun bolluğu içinde kanunsuzluk var” ifadeleriyle Danıştayın bazı kararlarının infaz edilmediğini iddia etmiştir. Bu

³⁴ *Kudret*, 3 Mart 1948.

³⁵ 1947 yılı sonunda, milletvekilli maaşlarında artış yapılması teklifi Meclise getirilmişti. İktidar partisinin bir siyasi hamlesi olarak nitelendirilebilecek bu teklife kimi DP'li milletvekilleri de destek vermişti. Fakat konu Meclis gündemine geldiğinde DP'liler muhalif bir tavır sergilediler. Teklif çoğunluk partisi milletvekillerinin oylarıyla kabul edildi. Teklifin kabulü yönünde yalnızca bir DP milletvekilinin oy kullanmasına rağmen, konu DP içinde bir kriz haline geldi. Parti yöneticilerinin teklife karşı yüzeysel bir muhalefet yapılmasını telkin ettikleri iddiası ortaya atılınca, DP yönetimi bu iddiaya karşı çıktı. Maaşlardaki zam farkının Celâl Bayar'a teslim edilmesi istendi. Buna karşın kimi milletvekilleri bu isteğe uymadı. Maaş zamları meselesi Demokrat Partinin parçalanma sürecindeki fikir ayrılıklarından biri haline geldi; bk. Alpaslan Öztürkci, “Demokrat Parti'nin Parçalanma Süreci (Ocak-Mayıs 1948)”, *Mediterranean Journal of Humanities*, Cilt 10, 2020, s. 404-406.

³⁶ *Kudret*, 3 Mart 1948.

husustaki “bazı delilleri” DP Afyon Milletvekili Ahmet Tahtakılıç’a veren Taşkınbaş, konuşmasına “evvela memlekette kanun hâkim olmalı, ondan sonra demokrasi tahakkuk eder” sözleriyle son vermiştir.³⁷

Taşkınbaş’ın bazı eleştirel görüşleri, DP’de “müfritler” olarak nitelendirilen ve bir müddet sonra Partiden ayrılan/çıkarılan isimlerin görüşleriyle örtüşmektedir. Nitekim Taşkınbaş da kısa sürede bu kesimle yakınlaşmış; DP’den ayrılmış ve Millet Partisine (MP) katılmıştır. Taşkınbaş, 1951 yılında yapılan milletvekilli ara seçimlerinde de bağımsız aday olduğu halde³⁸ yalnızca üç oy alabilmiştir.³⁹ Taşkınbaş, MP’de de uzun müddet kalmamıştır. İlerleyen süreçte MP’den ayrılmış ve *Türkiye Köylü Partisine* (TKP) geçmiştir.⁴⁰ Bir süre TKP’de siyaset yapan Taşkınbaş, bu Partiden de istifa etmiştir.

Taşkınbaş, üç partide de aradığını bulamamasına rağmen siyasetten çekilmemiş; siyasi kariyerini farklı bir boyuta taşıyarak kendi partisini kurma kararı almıştır. Bu doğrultuda, 11 Nisan 1953 tarihinde Radikal Hürriyet Partisini⁴¹ kurmuştur.⁴² Radikal Hürriyet Partisi, yalnızca ismen değil; yapısı ve özellikleri bakımından da “radikal” olarak nitelendirilebilir. Birçok siyasi partinin aksine, Radikal Hürriyet Partisinin genel merkezi İstanbul ya da Ankara’da değil,⁴³ Kırklareli’nin Lüleburgaz ilçesindedir.⁴⁴ Bu dönemde siyasi partilerin genel merkezlerinin nerede olması gerektiğine dair hukuki bir mevzuat da

³⁷ *Kudret*, 4 Mart 1948.

³⁸ *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1951; *Cumhuriyet*, 11 Eylül 1951.

³⁹ *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1951.

⁴⁰ *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül 1952.

⁴¹ Taşkınbaş, Partinin ismindeki “Radikal” kelimesini özellikle vurgulamak istemiştir. Bu amaçla Partinin ismini; Parti Programı, Nizamnamesi ve süreli yayınlarda “*Radikal Hürriyet Partisi*” olarak yazmıştır.

⁴² Partinin hangi tarihte kurulduğuna ilişkin farklı görüşler vardır. *Hızır Postası: Mahşer* gazetesini, Partinin 17 Nisan 1953’te (bk. *Hızır Postası: Mahşer*, 10 Şubat 1955); M. Serhan Yücel ise 11 Eylül 1953’te kurulduğunu belirtmektedir. (bk. M. Serhan Yücel, *Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2006)*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2006, s. 35). Bu çalışmada İçişleri Bakanlığının verdiği 11 Nisan 1953 tarihi esas alınmıştır. (bk. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi* (12.5.1972), Dönem 3, Cilt 24, Toplantı 3, Seksen Sekizinci Birleşim, s. 645).

⁴³ Radikal Hürriyet Partisinden önce tüzel kişilik kazanmış otuz dört siyasi partinin yirmi ikisi İstanbul’da; altısı Ankara’da kurulmuştur. Bu iki büyük il haricinde Adana, Bursa, İskenderun, İzmir, Afyonkarahisar ve Gaziantep’te birer siyasi parti faaliyete geçmiştir. Detaylı bilgi için bk. Kaynar, *age*, s. 45-98.

⁴⁴ *Millet Meclisi Tutanak Dergisi* (12.5.1972), s. 645.

yoktu.⁴⁵ Osman Taşkınbaş, bundan dolayı Radikal Hürriyet Partisini Lüleburgaz'da kurabilmiş ve Partinin adresi olarak da kendi yazıhanesini göstermiştir.

Radikal Hürriyet Partisi, sadece kurulduğu yer itibarıyla değil; Program ve Nizamnamesi açısından da dikkat çekmektedir. Partinin Programı bizzat kurucusu Taşkınbaş tarafından hazırlanmış ve Taşkınbaş'ın gazetesi *Kasırga*'da yayımlanmıştır⁴⁶. Programda Partinin “mevzu ve gayesi” şu şekilde açıklanmıştır:

“Osmanlı saltanatının izmihlâlini tarihin sahifeleri arasında titreyerek okurken, Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük banisi Atatürk gibi kahramanlık timsalinin adını hürmetle anmak, gençliğe emanet bıraktığı vatan müdafaasının istiklâl bayrağını muhafaza etmek ve bu sevginin içtimai bünyemizde kökleşmesini temine mecbur olduğumuzu unutmamalıyız. Milletimizi tereddide sürükleyecek zararlı ‘ideolojilerden’ tevakkî ederek müşterek mesuliyet ile müttehit cephede muasır medeniyetin tekâmül nazariyelerinden istifade etmeyi düşünmeliyiz...”⁴⁷

Programa göre devletin adli ve idari teşkilatı asırlardır ihmal edilmiş; bu konuda bir ıslahat yapılmamıştı. İlerlemeye izin vermeyen “mütehakkim zihniyet” kökünden yıkılmalı ve ilmi gelişmelere uyum sağlama konusunda çalışmalar gerçekleştirilmeliydi. Aksi takdirde, “yeni devir karşısında hayret”ten başka bir şey elde edilemezdi.⁴⁸

Radikal Hürriyet Partisi, “keyfi tasarruflarını kanun kuvvetinin tehdidi altında devam ettiren muhteris, istismarcı idare usullerini[n]” ilga edilmesini savunuyordu. Mevcut siyasi partiler, hükûmet icraatını denetlemeye ilgi göstermemekle suçlanıyordu. Parti Programında iki hususta ıslahat yapılacağı vaat edilmişti: Birinci bölümde idari ıslahattan bahsedilmişti. Demokrasinin farklı milletlerce uygulama şeklinin “diktatörlerin” keyfine göre olduğu iddia edilmişti. Yalnızca Batı toplumlarında hukukçuların gayretleri sonucunda kanun hâkimiyetinin sağlanarak keyfi hareketlerin önüne geçildiği ifade edilmişti. Böylece hukuk devletinin önemi vurgulanmıştı. Bu girizgâhın ardından Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren bir tarih portresi çizilmişti. II. Abdülhamid “Kızıl Sultan” sıfatıyla anılmış; Mithat Paşa'yı boğdurmakla

⁴⁵ Siyasi partilerin genel merkezlerinin nerede olması gerektiğine dair ilk hukuki düzenleme 1983 yılında yapıldı. Buna göre siyasi partilerin genel merkezlerinin Ankara'da olması zorunluluğu getirildi. bk. *Resmî Gazete*, 24 Nisan 1983, Sayı 18027.

⁴⁶ *Kasırga*, 25 Nisan 1953; 2 Mayıs 1953.

⁴⁷ *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁴⁸ Aynı yer.

suçlanmıştı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin, II. Abdülhamid’e isyan ettiği belirtilmiş; fakat Cemiyetin de daha sonra “terör idaresi” kurduğu ileri sürülmüştü. Milli Mücadele övgü dolu ifadelerle anılmış, toplumun refah düzeyi yükselmeden İkinci Dünya Savaşı’nın patlak verdiği belirtilmişti. İkinci bölüm ise adli ıslahatla ilgiliydi. Bu bölümde birçok farklı alandaki vaatler dikkat çekiyordu. Bunların arasında hukuk devletinin kurulması, maliye ve sağlık politikalarında reform yapılması, tarımda plan ve program çerçevesinde hareket edilmesi, işsizlikle mücadele edilmesi, Ziraat Bankası kredilerinin ticaret alanına tahsis edilmemesi ve atamalarda liyakate önem verilmesi gibi hususlar vardı.⁴⁹

Radikal Hürriyet Partisi, sağlık, ticaret, tarım, ormancılık, dış politika, eğitim-öğretim gibi konularda detaylı bir vaat listesi açıklamamıştır. Partinin Programı, Taşkınbaş’ın daha önce siyaset yaptığı partilerle kıyaslandığında oldukça kısadır. Mesela DP’nin 1946 tarihli Programı seksen beş madde; MP’nin 1948 tarihli Programı yüz otuz altı madde; TKP’nin 1953 tarihli Programı ise seksen maddeden oluşuyordu.⁵⁰

Radikal Hürriyet Partisini yalnızca üç kişi kurmuştu:⁵¹ Osman Taşkınbaş, Hüseyin Şahin ve Hüseyin Özat.⁵² Şahin ve Özat, Taşkınbaş’ın arkadaşlarıydı. Parti Nizamnamesinde ilk olarak Partinin bu üç kurucusu tanıtılıyordu: Osman Taşkınbaş, Parti kurulduğu sırada dava vekilliği yapıyor; Lüleburgaz’daki Bozkurt Otel’inde ikamet ediyordu. Hüseyin Şahin çiftçiydi ve Turgutbey köyünde ikamet ediyordu. Hüseyin Özat ise aşçıydı ve Yılmaz Mahallesi’nde ikamet ediyordu.⁵³ Bununla birlikte Hüseyin Şahin ve Hüseyin Özat hakkında başka bir bilgiye rastlanmamış; daha önce herhangi bir partide siyaset yapıp yapmadıkları tespit edilememiş; hatta bu iki ismin Radikal Hürriyet Partisinde herhangi bir görev üstlenip üstlenmediklerine dair bir bilgi de edinilememiştir.

⁴⁹ Aynı yer.

⁵⁰ *Demokrat Parti: Tüzük ve Program*, Ankara, 1946; *Millet Partisi: Program ve Tüzük*, Sakarya Basımevi, Ankara, 1948; *Türkiye Köylü Partisi: Gaye-Prensip-Program-Tüzük*, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1953.

⁵¹ 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 8. maddesi, bir siyasi partinin “*milletvekili seçilme yeterliğine sahip en az 30 Türk vatandaşı*” tarafından kurulabileceği hükmünü içermektedir. bk. *Resmî Gazete*, 24 Nisan 1983, Sayı 18027. 1953 yılı itibariyle böyle bir sınırlama olmadığı için Taşkınbaş iki arkadaşı ile birlikte Radikal Hürriyet Partisi’ni kurabilmiştir.

⁵² Ayhan Hüseyin Ülgenay, Radikal Hürriyet Partisi Genel Sekreteri’nin Hüseyin Sungur olduğunu belirtmiştir. Ülgenay, *age.*, s. 413. Buna karşın Parti Nizamnamesi ya da süreli yayınlarda bu isme rastlanmamıştır.

⁵³ *Kasurğa*, 25 Nisan 1953.

Dolayısıyla Taşkınbaş'ın, bu iki arkadaşını usulen Partinin kurucu üyesi yaptığı anlaşılmaktadır.

Partinin nizamnamesinde demokrasi ve hukuk devleti kavramlarının üzerinde durulmuş; Partinin ıslahat yapmak; devlet teşkilatında sürati, intizamı ve adaleti sağlamak amacıyla kurulduğu belirtilmiştir.⁵⁴

Radikal Hürriyet Partisi, Programının kısalığına karşın, Nizamnamesinde otuz bir tane prensip yayımlamıştır. Bu prensipler, diğer partilerin programları gibi detaylı değil; yalnızca bir cümlelik ifadelerden oluşmaktaydı. Nizamnamedeki ilk prensip, millet iradesinin tam anlamıyla tecelli etmesine ilişkindi. Üzerinde durulan ilkelerin başında hukuk gelmekteydi. Hukuk kurallarının bütün kanunlarda uygulanmasını sağlayacak bir “Hukukçular Divanı”nın oluşturulması, yeni anayasa yapılması, hâkim bağımsızlığının sağlanması, kazanılmış hakların iade edilmesi, basına yönelik ceza maddelerinin kaldırılması ve adliye çalışan memurlara on yıllık hizmetlerine karşılık sınavsız avukat olma hakkı tanınması gibi vaatlerde bulunulmuştu. Partinin öne çıkardığı bir diğer konu da idari reformdu. Bu hususta, maliyede bürokrasinin ortadan kaldırılması, memuriyette yükselmelerin sınavsız olması, siyasetin memurlar üzerindeki “tazyik ve iltimas”ın önlenmesi gibi vaatleri vardı. Parti ekonomi konusunda, köylülerin refah seviyelerinin yükseltileceğini, sanayiye teşvik için bankalar tarafından kefilsiz bir şekilde kredi verileceğini, “iş adamı” yetiştirmek maksadıyla gençlere “ırfan hazineleri” açılacağını, yaşlılık sigortasının oluşturulacağını ve Muamele Vergisi'nin⁵⁵ kaldırılacağını vadetmişti. Üzerinde durulan bir diğer hususta siyasi yapıyla alakalıydı. Partinin, meclis müzakerelerinin radyodan yayınlanması, milletvekillerinin doğrudan ya da dolaylı olarak ticaretle uğraşmamaları, nispi seçim sisteminin getirilmesi, milletvekillerinin meclisin tatil devresinde seçim bölgelerinde vatandaşlara hükûmetin izlediği siyaset hakkında bilgi vermeleri, her il ve ilçede “serbest şikâyet kürsüleri” kurulması gibi vaatleri bulunmaktaydı.⁵⁶

Radikal Hürriyet Partisi Nizamnamesi, yayımlanan prensipler haricinde, yedi bölüm, otuz dokuz maddeden oluşuyordu. İlk bölüm “Esaslar”dı. Radikal Hürriyet Partisinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi hayatının “feyizli sahasını açmak” ve “Radikal Hürriyet” mefhumuyla ilişkili her türlü insanlık

⁵⁴ Aynı yer.

⁵⁵ *Muamele Vergisi*, üretimden tüketime kadar tüm ekonomik işlemlerden ya da yalnızca belirli bir aşamadaki işlemlerden tahsil edilen vergidir. bk. M. Orhan Dikmen, “Türkiyede Muamele Vergisinin İnkişafı”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt 5, Sayı 1-4, 1945, s. 99.

⁵⁶ *Kasrga*, 25 Nisan 1953; 2 Mayıs 1953.

vasıflarını mülâhaza ederek kanunların istisnasız olarak uygulanması amacıyla kurulduğu ilân ediliyordu. Parti, Cemiyetler Kanunu’nun verdiği hakları hürriyet için kullanarak hükümet icraatını titizlikle denetleyeceğini vurguluyordu.⁵⁷

İkinci bölüm “Azalar” başlığını taşıyordu. Buna göre Partiye girebilmek için dört şart vardı;

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmanın yanı sıra seçme ve seçilme hakkına sahip olmak,

b) Ağır hapis veya yüz kızartıcı suçlardan mahkûmiyeti bulunmamak, “İnkılaplarımıza” karşı irticai mahiyette fiillerle mahkûm ve fena namla tanınmış olmamak,

c) Askerliğini yapmış olmak,

d) “Muzır ideolojileri” yaymaktan mahkûmiyeti bulunmamak.⁵⁸

Parti üyeleri üç kategoriye ayrılıyordu: “Müessis aza”: Partinin gayelerine vâkıf olmak şartıyla nakden yardım edenlerdi. “Faal aza”: Partinin takviyesine yardım etmekle millet iradesinin gerçekleşmesi için düşünce ve tecrübelerini esirgemeyenlerdi. “Fahri aza”: Partiye başışta bulunanlardı. Partiye üye olmak ancak bir partinin referansı ile mümkündü. Partiden çıkmak ise üyenin sebebini beyan etmesine gerek olmaksızın kayıtlı bulunduğu teşkilat başkanlığına başvurması suretiyle gerçekleşiyordu.⁵⁹

Radikal Hürriyet Partisine üye olabilmek için askerlik yapma şartı vardı.⁶⁰ Kurucu üyelerin tamamının erkek olması ve Parti Program ve Nizamnamesinde kadınlarla ilgili herhangi bir maddeye yer verilmemesinden dolayı Taşkınbaş’ın hedeflediği kitlenin erkekler olduğu söylenebilir.

“Heyetler” başlığını taşıyan üçüncü bölümde ise Parti teşkilatına dair hükümler yer alıyordu. Partinin bir Merkez İdare Heyeti vardı. Bu Heyeti “Temsilciler Meclisi”, “İdare Heyeti” ve “Prensipier Divanı” oluşturuyordu. Parti teşkilatının ilk kademesini mahalle ve köyler kuracaktı. Parti teşkilatı, vilâyet ve kazalarda on kişi olmak şartıyla “müteşebbis heyet” sıfatıyla hareket edecekti. Parti teşkilatı bulunmayan yerlerde üye adedi ondan az olursa, temsilci

⁵⁷ *Kasırga*, 2 Mayıs 1953.

⁵⁸ Aynı yer.

⁵⁹ Aynı yer.

⁶⁰ “Kanuni mazeretler müstesna” askerliğini yapmış olma şartı Taşkınbaş’ın eski partilerinden biri olan Türkiye Köylü Partisinin Nizamnamesinde de vardır. bk. *Türkiye Köylü Partisi*, s. 32.

unvanı verilecekti. Parti, ilk teşkilattan en yüksek kademeye kadar “müstakildir”. Parti teşkilatındaki her vatandaş, müşterek haklara sahipti.⁶¹

Dördüncü bölüm ise “Kongreler”e ayrılmıştı. Kongreler her yıl, nisan ayında başlayıp haziran ayının sonuna kadar tamamlanacaktı. Kongreler vilâyet idare heyetlerinin ittifakla verecekleri karar üzerine olağanüstü toplanabilecekti. Genellikle, kongrelerin tarihi ve toplanma yeri bir ay önce tespit edilerek ilgili heyet başkanlığına bildirilecek ve gazete bulunan vilâyet ve kazalarda en az iki gazete ile ilân edilecekti.⁶²

Köy ve mahallelerden kaza kongrelerine yalnızca iki üye gönderilecekti. Kazalardan vilâyetlere gönderilecek delege sayısı beş, vilâyetlerden büyük kongreye gönderilecek delege sayısı ise on beş kişi olarak belirlenmişti. Partili milletvekilleri ve kurucu üyeler büyük kongrenin daimi üyeleri idi. Partili belediye meclis ve genel meclis üyeleri bütün kongrelerin doğal üyeleri idi. Kongrelere katılacak delegelerin kendi köy, kaza ve vilâyetlerinden olması gerekliydi. Bu delegelerin arasında ihtilaf ve gruplaşma olursa kongre divanı kura usulünü uygulayacaktı. Büyük kongre ise her yıl ekim ayında mahallini genel merkezin belirleyeceği bir yerde yapılacaktı. Buna göre büyük kongrenin tarih, yer ve gündemi İstanbul’da çıkan gazetelere verilecek ilânlarla ayrıca teşkilata duyurulacaktı. Kongrelerin çalışma usulü şöyleydi:

- a) Heyet başkanları tarafından yapılacak açılış konuşmaları,
- b) Şehitler ve Atatürk’ün hatıralarına saygı duruşu,
- c) İstiklâl Marşı,
- d) Yoklama,
- e) Kongre Divanı seçimi,
- f) İdare Heyeti raporu, mali murakabe ve hakem komisyonu raporlarının okunması,
- g) Raporlar üzerinde müzakere, münakaşa, tenkitler ve delege olmayan partililere söz hakkı tanınması. Neticede, idare heyetinin ibra veya iskatına karar verilmesi,
- h) Yeni yıl bütçesinin müzakere ve kabulü,
- i) Partinin takip ettiği genel siyaseti tenkide, “en geniş ölçüde siyasi terbiye dahilinde” başlanması,
- j) İstekler,

⁶¹ *Kasırga*, 2 Mayıs 1953.

⁶² Aynı yer.

k) İdare heyeti, hakem, mali murakabe komisyonu seçimleri ve delege gönderilmesi,

l) Kongrenin isteğiyle, tanınmış kişilerin konuşma yapmaları,

m) Kongre başkanı tarafından kapanış konuşması yapılması.⁶³

Grup halinde kongreleri terk etmek ve “huzuru bozmak” yasaktı. Ayrıca diğer siyasi teşekküllere karşı, eleştiri sınırını aşan hitaplarda bulunanlar Partiden ihraç edileceklerdi. Seçimler gizli oylama yoluyla yapılacaktı.⁶⁴

Taşra merkezli bir siyasi yapı olmasına karşın Radikal Hürriyet Partisinin büyük kongresi, İstanbul ya da Ankara gibi büyük ve merkezi şehirlerde yapılabilecekti. Bu esneklik Partinin “muhitten merkeze” gelişme stratejisi ile bağlantılıydı.

Nizamnamenin beşinci bölümü ise “İdare Heyetleri” başlığını taşıyordu. İdare heyetleri köylerde ve mahallelerde dört üye ile kongrede seçilen bir başkan; kazalarda sekiz üye ve kongrede seçilen bir başkan; vilâyetlerde ise on üye ve kongrede seçilen bir başkandan oluşuyordu. Bu heyetler, aralarından ikinci başkan, kâtip, muhasip üye ve mutemet seçeceklerdi. Bütün kongrelerde heyet başkanları ayrıca seçilecekti. Belirli aralıklarla toplanmaları mecburi olan idare heyetlerinin kararları çoğunluk usulüyle verilecekti. İdare heyetlerinin görevleri ise şunlardı: Parti prensiplerini her vasıta ile yaymak; bütçeyi yapmak; konferanslar vermek; müsamere ve müsabakalar tertip etmek; “Radikal” demokrasi hakkında gazete, kitap ve beyanname yayımlamak; kitap, gazete ve dergi getirterek kamuoyunu aydınlatmak; idare heyetlerinin bağımsızlığını müdafaa ve muhafaza etmek.⁶⁵

Radikal Hürriyet Partisi Merkez İdare Heyetinin; “Temsilciler Heyeti”, “Adalet Divanı”, “Hükûmeti Murakabe Heyeti ve Meclisi”, “Hukuk Kaidelerini Müdafaa Heyeti”, “Neşriyat Heyeti”, “İçtimai Yardım Heyeti”, “Şikâyetleri Tetkik Heyeti”, “Hesabatı Tetkik Heyeti”, “Umumi Teftiş Heyeti”, “Propaganda Heyeti”, “İstihbarat Heyeti”, “İnzibat Meclisi” ve “Mütehassıslar Heyeti” gibi alt kurulları da vardı. Merkez İdare Heyeti, Parti adına konuşma yetkisi olan genel sekreteri seçecek ve “Müessis ve fahri siyasi mümessil” ile başkan haricindekilerin yetkilerini tayin edecekti. Parti başkanının olmadığı zamanlarda Parti genel sekreteri bu heyete başkanlık yapacaktı. Müessis ve fahri siyasi mümessil, Partinin en yüksek yetkisiyle donatılarak, büyük kongrenin toplanmasına kadar merkez teşkilatı ve şubelerin hareket tarzlarını düzenleyecekti. Verdiği “direktifler kati” olan mümessil, kanuna aykırı

⁶³ Aynı yer.

⁶⁴ Aynı yer.

⁶⁵ Aynı yer.

icraatından gerek büyük kongreye ve gerekse kamu hukukuna karşı sorumluydu.⁶⁶

Nizamnamedeki müessis ve fahri siyasi mümessillik makamı Taşkınbaş'ı işaret ediyordu. Taşkınbaş'ın bu unvan ve yetki vasıtasıyla Partisini kontrol altında tutma amacı taşıdığı söylenebilir.

Partinin finans kaynaklarından bahseden altıncı bölüm “Mali Hükümler” başlığını taşıyordu ve üzerinde durulan ilk husus aidatlardı. Buna göre, kurucu üyeler yıllık 100 lira; her partili de Cemiyetler Kanunu hükümlerinde yazılı yıllık 120 lirayı geçmeyecek şekilde asgari 1 lira aidat verecekti. Bununla birlikte kongrelerde tespit edilecek hüviyet varakaları ve parti rozetleri de gelir kalemleri arasında gösterilmişti. Ayrıca bağışlardan, düzenlenecek koşu, güreş, müsamere, piyango ve müsabaka gibi etkinliklerle kitap ve gazete satışlarından da gelir elde edilmesi hedeflenmişti. Yine Partiye gelir sağlamak adına Avrupa ve Amerika'ya gezi düzenlenmesi de planlanmıştı.⁶⁷

Partinin gelirleri, banka olmayan yerlerde parti idare heyetlerinin müşterek sorumlulukları altında, merkez muhasebenin veznesinde bulundurulabilecekti. Fakat bu miktarın 100 lirayı geçmesi halinde bankaya yatırılması mecburiydi. Bütçenin tatbikini kontrol etmek için kaza, vilâyet ve genel merkezde denetim komisyonları bulunacaktı. Bu komisyonlar, idare heyetlerinde görev yapan isimler arasından seçilecekti.⁶⁸

Finans kaynakları çeşitlilik göstermesine karşın Parti, yalnızca gazete satışından bir miktar gelir elde edebilmiş; gerek faaliyet yapmak gerekse finans sağlamak amacıyla öngördüğü diğer etkinlikleri ise gerçekleştirilememiştir.

Nizamnamedeki yedinci ve son bölüm ise “Parti Azalarının, Riayete Mecbur Buldukları Kanuni ve İnzibati Hükümler” başlığını taşıyordu. Buna göre, Radikal Hürriyet Partisi, ceza ve hukuk esaslarına uyacağını, partililik yapmayacağını, hükûmet icraatının vatandaşın haklarını ihlal etmemesi için eleştiriler yapacağını vurguluyor; demokrasinin korunmasına çalışacağını ilân ediyordu. Nizamnamede ayrıca “Mütemmim Malumat” başlıklı bir ek de yer alıyordu. Burada 1954 seçimlerine yaklaşıldığı hatırlatılıyordu. Vazifelerinin önem ve sorumluluğunu idrak ederek “*memleketi her türlü medeni nimetlerin meşheri*” yapmak gerektiği belirtiliyordu.⁶⁹

⁶⁶ Aynı yer.

⁶⁷ Aynı yer.

⁶⁸ Aynı yer.

⁶⁹ Aynı yer.

Radikal Hürriyet Partisi ve Osman Taşkınbaş’ın Faaliyetleri

Radikal Hürriyet Partisinin kuruluşu Lüleburgaz’da oldukça ses getirerek kısa sürede gündem olmuş; yerel gazetelerde Partinin kuruluşuna dair birçok haber yer almıştır. Bunlardan *Yeni Trakya Sesi* gazetesi “Radikal Hürriyet Partisi” başlığı altında merkezi Lüleburgaz olan bir siyasi partinin faaliyete başladığını okuyucularına duyurmuştur. Partinin açılış töreninden bahseden gazete, Taşkınbaş’ın “Türkiye’de ilk defa olarak muhitten merkeze doğru devam eden bu Parti bütün Türkiye için hükûmetin siyasi ve idari tasarruflarını emniyetle murakabe edecektir.” sözlerini sütunlarına taşımıştır.⁷⁰ İlçedeki bir diğer yayın organı olan *Özdilek* gazetesiye “Merkezi Kasabamızda Yeni Bir Parti Kuruldu” başlığıyla Radikal Hürriyet Partisinin kuruluşuna değinmiş; davetliler huzurunda Partinin açılış töreninin yapıldığını ve Osman Taşkınbaş’ın uzun bir izahat verdiğini okuyucularına duyurmuştur.⁷¹

Osman Taşkınbaş, Radikal Hürriyet Partisini kurduktan sonra bu kez *Kasırga* gazetesini çıkarmıştır. İlk sayısı 25 Nisan 1953 tarihinde yayımlanan ve Lüleburgaz’daki Yeni Trakya Sesi Matbaasında basılan gazete kendisini “Radikal Hürriyet Partisinin Müdafii ve Demokrasi Davamızın Meşalesi” olarak tanımlamıştır. Kasırga gazetesi, bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Radikal Hürriyet Partisinin resmi yayın organı konumundadır. İki sayfa olarak yayımlanan gazetenin logosunda bir ağaç ve üzerinde “demokrasi” yazan bir güneş görülmektedir. Logonun etrafında “İnsanlığın Hak ve Hürriyetine Dokunulmaz!” ve “Kanun Kuvveti Zulmün Kırbacı Değildir” cümleleri yer almaktadır. Logonun yan taraflarında iktidarı tenkit ve muhalefeti ikaz eden cümlelerde Taşkınbaş’ın hem DP hem de CHP’ye karşı olan tutumunun yansımaları vardır. Haftalık olarak yayımlanacağı duyurulan gazetenin ilk sayısında Radikal Hürriyet Partisinin Program ve Nizamnamesi, iktidar eleştirileri ve yerel konular bulunmaktadır.⁷² *Kasırga* gazetesinin yayımlanmaya başlaması Lüleburgaz’daki basına da yansımıştır. *Özdilek* gazetesi Radikal Hürriyet Partisi’nin yayın organı olarak *Kasırga*’nın yayımlanmaya başladığını okuyucularına duyurarak, yeni gazeteye başarılar dilemiştir.⁷³

Kasırga’nın 25 Nisan 1953 tarihli ilk sayısında “Hürriyet Âşığı Büyük Türk Milleti!” başlığıyla bir bildiri yayımlamış ve vatandaşlardan şikâyetlerini gazeteye yazmaları talep edilmiştir:

⁷⁰ *Yeni Trakya Sesi*, 20 Nisan 1953.

⁷¹ *Özdilek*, 20 Nisan 1953.

⁷² *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁷³ *Özdilek*, 27 Nisan 1953.

“...Korkma ve söyle, yeni bir güneşle ısınacaksın. Zira *Kasırga* gazetesi istibdada karşı mücadeleye başladı. Vatani malikâne, milleti köle telakki eden zihniyeti kökünden yıkmak maksadı ile ‘Demokrasi’ davamızı açtık. Millet idaresini siyasi ihtiraslarına vasıta yapanların karşısında hesap isteyeceğiz. Bu iptidai hayatın ıstırabını çeken Türk neslini taassubun pençesinden, sefahat salonlarında ‘poker’ masalarında israf edilen gözyaşları, sefalet terlerinden birikmiş gayrimeşru servetlerin membalarını arayacağız. Ceza tehditlerine maruz bulunan hür fikirleri himaye ederek istiklâlimize maddeten ve manen düşmanlık duygusu ile malul ‘ideoloji’lere faaliyet sahasını tamamen kapamak emelindeyiz...”⁷⁴

Bu sayıda “Demokrat Tenkidçi” müstear isimli DP yanlısı olan bir okurun mektubuna yer verilmiştir.⁷⁵ Mektupta, *Kasırga* isimli bir gazete çıkarılacağından hareketle; gazetecilerin kalemlerini Türk milletinin menfaatleri yerine siyasi ihtirasları tatmin için kullanırlarsa DP’liler olarak münazaraya ve münakaşaya hazır buldukları belirtilmiştir. Taşkınbaş’ın makalelerine *Yeni Trakya Sesi* gazetesinde cevap verecekleri duyurulmuş ve başarılar dilenmiştir.⁷⁶

Radikal Hürriyet Partisi, faaliyete geçtikten kısa bir süre sonra, Lüleburgaz’da bir miting yapacağını duyurmuştur. 4 Mayıs 1953 tarihinde yapılması planlanan mitinge her partiden birer temsilci, İstanbul ve Ankara gazetelerinden ikişer gazeteci davet edilmiştir. Bu isimlerin sırayla “siyasi terbiye” hakkında konuşma yapmaları planlanmıştır. Konuşmaların ardından Radikal Hürriyet Partisi lideri Taşkınbaş’ın, “şimdiye kadar ortaya atılmamış tarihi vesikalar” üzerinden “Hürriyetin Zaferi” başlıklı bir konuşma yapacağı belirtilmiş ve tüm vatandaşlar mitinge davet edilmiştir.⁷⁷ Fakat yapılan incelemede bu mitingin yapıldığına dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Radikal Hürriyet Partisi, 1954 seçimlerden önce kurulduğu için seçime yönelik propaganda da yapmıştır. Osman Taşkınbaş, seçimlerde özellikle iktidarın “genç başbakanı” Adnan Menderes’in pek güç bir duruma düşeceğini iddia etmiştir; çünkü, Menderes, demokrasi davasının esasını dikkate almaksızın “*eski idarelerin hatalarını*” devam ettirmiştir. Taşkınbaş, ayrıca toplumdaki işsiz sayısının yüksekliğine dikkat çekmiş ve memleketin “*baştan başa servet kaynağı*” olmasına karşın hayat pahalılığının hüküm sürdüğünü iddia etmiştir. Taşkınbaş, ekonomik hayattaki bozukluğun bir başka boyutuna da değinmiş; Başbakan Menderes’e şu soruları yöneltmiştir:

⁷⁴ *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁷⁵ Daha gazete yayımlanmadan önce bu şekilde bir mektup gönderilmesi dikkat çekicidir.

⁷⁶ Aynı yer.

⁷⁷ Aynı yer.

“Memleketin her tarafında seyahat ettiğiniz zaman, Türk çocuklarının solgun benizlerine dikkat ettiniz mi? İçtimai bünyemizi kemiren verem hastanelerinin önünde titreyen ve kan tüküren bedbahtların feryadını duyduunuz mu? İşsizlikten vücutları sürüklenen gençlerimizin, çürük saçaklar altında bir dilim kuru ekmeğin için ağlaşan çocukların imdadına yetişecek ne gibi çareler bulduunuz? Hürriyet namına açtığınız demokrasi bayrağının altında toplanan bu asil milletimizin itimadını kazandıktan sonra, vadettiğiniz refah güneşi niçin doğmadı?”⁷⁸

Osman Taşkınbaş, “Demokrasi davamızın kıymetli müdafî” olarak bahsettiği Adnan Menderes’in icraatının denetlenmesinden “korktuğunu” ve bu yüzden “besleme gazeteleri” kullandığını iddia etmiştir. Taşkınbaş, “istibdada meyilli” hükûmetin, eleştirilerini iyi niyetle yapan basın kuvveti karşısında mağlup olacağını öne sürmüştür. “İktidarın eskisine, yenisine!” muhalif olduklarını ifade eden Taşkınbaş, eleştiriye tahammül edemeyen hükûmetin yıkılmaya mahkûm olacağını savunmuştur.⁷⁹ Taşkınbaş, DP’ye mensup kişiler arasında zümre anlaşmazlıklarının olduğunu iddia etmiş ve bu anlaşmazlıkların milletin menfaatini ihlal ettiğini ve bu yüzden üç yıldan beri hükûmet icraatının “felç” olduğunu öne sürmüştü; hatta “İktidar kendine güveniyorsa, siyaset meydanında karşısına çıkacak ‘RADİKAL’ HÜRRİYET PARTİSİNİ yere sersin” sözleriyle de iktidara meydan okumuştur.⁸⁰

Radikal Hürriyet Partisinin taşra merkezli bir siyasi parti olması, DP’ye yaptığı eleştirilerde de görülmektedir. Taşkınbaş, Başbakan Menderes’in Ege’ye yoğunlaştığını iddia etmiştir. Bu hususta Lüleburgaz’ın büyük bir köyüne yaptığı geziden örnek vermiş; köylünün DP’ye yönelik umutlarının suya düştüğünü öne sürmüştür. Köyün halini şu sözlerle tasvir etmiştir:

“Utandım!
Köye doğru ilerledim
Tarlada yatan kara saban!
Serpilmiş bir avuç saman
İşte köy
Ne han var ne hamam
Ne de bir apartman
Yalnız kupkuru bir unvan:
Köylü efendimiz!
Vurun abalya!

⁷⁸ Osman Taşkınbaş, “Kasırga Gazetesi Çıkarken”, *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁷⁹ *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁸⁰ Aynı yer.

Bu eski devrin teranesidir

Bugün ise sefaletin bahanesidir...⁸¹

Osman Taşkınbaş, bir başka yazısında ise Karadeniz bölgesine, Bafra'ya ilgi gösterilmediğini ifade ederek Adnan Menderes'e seslenmiştir:

“Seni bizden cüdâ kılsın şanlı felek

Hür yaşadık sırtımızda yırtık yelek!

Bahtın açık kandırdın mı? Ak saçımı!

Hasretteyiz çırpınırsız sor aşımı

Bir yalancı dolma yaptın soframıza

Hiç bakmadın şu tütüncü Baframıza!”⁸²

2 Mayıs 1953'te yayımlanan ve İstanbul'da basılan *Kasırga* gazetesinin ikinci sayısı yerel eleştiriler ağırlıklıdır. Lüleburgaz Belediye Başkanı M. Kâmil Onas'a yönelik bir dizi şikâyet görülmektedir. Taşkınbaş, yapılacak olan DP Bucak Kongresi ile ilgili olarak DP'lileri uyarmıştır. DP bucak ve ilçe teşkilat yönetimlerini vazifelerini unutmakla suçlayarak delegeleri bu isimlere ders vermeye davet etmiştir.⁸³ *Kasırga* gazetesi yalnızca iki sayı yayımlanmıştır. Bu durumun finansal yetersizliklerden kaynaklandığı söylenebilir.

Osman Taşkınbaş, Radikal Hürriyet Partisini kurduktan sonra 2 Mayıs 1954 tarihindeki genel seçimlerde İstanbul'dan bağımsız milletvekili adaylığı olmuş;⁸⁴ yalnızca otuz üç oy alabilmiştir.⁸⁵ Radikal Hürriyet Partisinin genel başkanı olmakla birlikte Taşkınbaş'ın bağımsız aday olmaktan başka çaresi de yoktur; çünkü Radikal Hürriyet Partisinin Kırklareli'nde ya da başka bir şehirde il teşkilatı kurduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Dolayısıyla, Taşkınbaş'ın Partisinin adaylığı olmasının 21 Şubat 1950 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun 35. maddesindeki “Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları bu partilerin teşkilatı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebileceği milletvekili sayısını geçmemek üzere aday gösterebilirler”⁸⁶ ifadesi sebebiyle mümkün olmadığı söylenebilir.

⁸¹ Osman Taşkınbaş, “Kasırga Gazetesi Çıkarken”, *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁸² *Kasırga*, 25 Nisan 1953.

⁸³ *Kasırga*, 2 Mayıs 1953.

⁸⁴ *Cumhuriyet*, 23 Mart 1954.

⁸⁵ *Vatan*, 5 Mayıs 1954.

⁸⁶ *Resmî Gazete*, 21 Şubat 1950, Sayı 7438.

Taşkınbaş, *Hızır Postası: Mahşer* gazetesini İstanbul’da 2 Temmuz 1954’te tekrar çıkarmaya başlamıştır.⁸⁷ Bu gazetede de siyasi tutumunun izleri görülmektedir. Gazetenin logosunda; üzerinde Türk bayrağı dalgalanan bir kale, hürriyet yazılı bir güneş ve zincirini kırmış bir elin altında “Yeter” ifadesiyle DP’nin meşhur “Yeter! Söz Milletindir!” afişine bir gönderme yapılmıştır. Gazete kendisini “Demokrasi Davamızın Müdafii, Hürriyet Güneşi Siyasi Günlük Gazete” olarak tanımlamıştır. Logonun etrafında “Kanun Kuvveti İçtimai Nizamın Teminatıdır. Zulüm Etmez!” ve “Matbuatın Sükûtu Zillet, Kelâmı Hikmettir” ifadeleri yer almaktadır.⁸⁸

Gazetenin dört sayfa olarak yayımlanan nüshasında DP’ye eleştiriler görülmektedir. Taşkınbaş, diğer gazeteleri resmi ilân aldıkları için “iktidar gazeteleri” olmakla itham etmiş ve onlara “kalemlerini satmak” gibi ağır bir suçlama yöneltilmiş; *Hızır Postası: Mahşer*’inse resmi ilân kabul etmeyeceğini duyurmuştur.⁸⁹ Taşkınbaş, genellikle yeni bir gazete ya da dergi çıktığında bu girişimin para kazanma, ilân toplama gayesiyle yapıldığını iddia etmiştir. Taşkınbaş, gazetesini duvar ilânlarıyla tanıtmamış; şehrin muhtelif yerlerinde “pejmürde” kıyafetleriyle gezerek, elinde gazetesinin ilânıyla tanıtım yapmıştır. Taşkınbaş gazetenin bu şekilde tanıtılmasını maddi zorluklara dayandırmamış, “taklitçi değil tatbikçi” bir anlayışa sahip olduğu için böyle bir tercihte bulunduğunu ifade etmiştir. Gazetenin basına yeni bir soluk getireceğini; değişime ve icada önem vermeyen zihniyetle mücadele edeceğini belirtmiştir. Gazetede Osman Taşkınbaş şu şekilde tasvir edilmiştir:

“O, aksakalı ile bugünkü cemiyetin hatalarını olduğu gibi gören ve *Hızır Postası’ Mahşer* gazetesi ile milletin imdadına yetişen gazetenin adı gibi bir Hızır gibi yetişmiştir. O, dağınık saçları kadar dağınık gibi görünen fikirlerini ‘Hızır Postası’ Mahşer gazetesinin bayrağı altında toplayarak bugün efkârı umumiyenin takdirine arz etmiştir. Osman Taşkınbaş şu anda mütalaa etmekte olduğunuz bu gazetenin bütün gelirini yine okuyucularına ‘sürpriz’ mükâfatı altında dağıtmakla eski usul gazeteciliğe de paydos borusunu çalmış oluyor. Yani diğer hâlihazır intişar etmekte olan binlerce gazetenin patronları gibi gelirleri ile apartman katı değil hakikat merdivenlerinin basamaklarını yapıyoruz.”⁹⁰

Hızır Postası: Mahşer, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerekli olan parayı temin için sıra dışı bir girişimde bulunmuştur. Bir aylık abonelik ücreti

⁸⁷ Gazete, daha önceki sayıları dikkate alınmayarak, yeniden 1 sayı numarasıyla yayımlanmaya başlamıştır.

⁸⁸ *Hızır Postası: Mahşer*, 2 Temmuz 1954.

⁸⁹ Aynı yer.

⁹⁰ Aynı yer.

karşılığında on bir aylık ücretsiz abonelik hediyesi vermeyi taahhüt etmiştir. Bunun yanı sıra ilk sayıya ücretsiz ilân ararak gazetenin ismi duyurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, gençlerden yazı talebinde bulunularak uygun görülen makalelerin basılacağı belirtilmiştir. *Hızır Postası: Mahşer* gazetesinin bir başka ilginç girişimi, “Gazete Sevgisi Mükâfatının Sürpriz Davetiyesi” adında bir hediye dağıtmayı vadetmesidir. Okuyucuların “Hızır” a dertlerini bildirmeleri, “Hızır” ın ise okuyuculara hediyeler vereceği ilân edilerek 2 Temmuz 1954 günü saat 12:00’de Sirkeci ve Sultanahmet civarında; saat 18.00’de Boğaziçi vapurlarında okuyuculara davetiye dağıtılacağını; saat 19:00’dan 00:00’a dek tüm İstanbul’u dolaşarak taksi şoförlerinin idarehaneye davet edileceğini; gece, şehrin çeşitli semtlerindeki telefon bulunan evlere telefon edilerek “Hızır” ile konuşacak vatandaşların ertesi gün gazeteye davet edileceği duyurulmuştur.⁹¹

1954 yılındaki milletvekili genel seçimleri DP’nin büyük başarısıyla sonuçlanmıştır. Buna karşın, Taşkınbaş DP’ye yönelik eleştirilerine devam etmiştir. Fakat bu kez eleştiri oklarından DP ile birlikte CHP de payını almıştır. Taşkınbaş, “siyasi seyyiatı henüz hatırlardan silinmemiş olan” CHP’nin artık itimada lâyık olmadığını anlaşıldığını ileri sürmüştür. CHP Dönemi’nde köylerin iptidai bırakıldığı, antidemokratik kanunlar çıkarıldığı gibi eleştiriler yapmıştır. DP’yi ise 1950’den sonra da demokrasinin kurulmadığı, basının susturulduğu iddialarıyla eleştirmiş; hem eski hem de yeni iktidara muhalif olduklarını tekrarlamıştır.⁹² Gazetede bir diğer eleştiri konusu muhalif isimlerin fişlenmesi hakkındadır. Seçimlerde muhalefet partilerinden adaylığını koyan vatandaşların tespitine başlandığına dair *Millet* gazetesinde çıkan bir haber aynen yayımlanmıştır.⁹³

Osman Taşkınbaş’ın eski partisine yönelik tavrı eleştiri boyutunda kalmamıştır. Radikal Hürriyet Partisi, kısa süren siyasi serüveninde oldukça ilginç bir faaliyete de imza atmıştır. Taşkınbaş, Başbakan Menderes aleyhine Borçlar Kanunu’na istinaden haksız fiilden dava açmıştır. Bu davayı muhalefetin Başbakan aleyhine yaptığı neşriyattan dolayı geri çekmiş; bu sefer de Cemiyetler Kanunu’na ve Medeni Kanun’a dayanarak amaçlarına aykırı fiillerden dolayı DP’nin feshini talep etmiştir. Osman Taşkınbaş, İçişleri eski Bakanı Ethem Menderes’in kendisine bir takibat yaptırdığını ileri sürmüştür. Cumhuriyet Savcılığının bir suç unsuru bulmadığı için dosyayı iade ettiğini; fakat takibatın devam ettiğini iddia etmiştir. Bu hususta yapılan baskıların kendisine geri adım attıramayacağını vurgulamıştır: “Öyle zannedildi ki bir seneden beri teşkilata

⁹¹ Aynı yer.

⁹² Osman Taşkınbaş, “Eskisi! ve Yenisi!”, *Hızır Postası: Mahşer*, 2 Temmuz 1954.

⁹³ *Hızır Postası: Mahşer*, 2 Temmuz 1954.

başlamamış bu parti kurucusu Osman Taşkınbaş susacaktır. Ve susmak mecburiyetinde kalacaktır.”⁹⁴

Gazetenin ikinci sayısı yaklaşık iki buçuk ay sonra 25 Eylül 1954 tarihinde iki sayfa halinde yayımlanabilmiştir. İkinci sayıda gecikmeye değinilmiş; gazetede ki mevzuların vatandaşlar arasında rağbet görmesine rağmen, neşriyata devam edemedikleri belirtilmiştir:

“İlk sayımızı okuyan vatandaşlarımızın tereddütle ellerine aldıkları gün, dudaklarından dökülen cümle şu oldu: *Hızır Postası: Mahşer* gazetesi sahibi Osman Taşkınbaş tevkif edilecek! İki buçuk ay beklediğimiz halde bu düşünce tahakkuk etmedi. Sebebi meydanda: ‘Demokrat’ hükümetimizin Başvekili Adnan Menderes siyasi terbiye ile icraatını tenkide gücünmiyorlar. Fakat T. Ceza Kanunu’nun her harekete mahkemelerce ceza tayin ederek mağdurları himaye etmelerini tekeffül ediyor. İşte suç unsuru bulunmayan neşriyat cezalandırılmadığı tebeyyün etti. Artık bu hususta verilecek hüküm millete bırakılmalıdır.”⁹⁵

Osman Taşkınbaş, eski bir DP’li olarak, DP’nin gayesinden uzaklaştığını, radyo yayınlarında Adnan Menderes’in, temel atma törenleri ve fabrika kuruluşlarının getireceği faydalardan bahsetmesine yer verildiğini; fakat halk arasında DP iktidarına karşı itimsizliğin arttığını iddia etmiştir.⁹⁶ İnsan Hakları Sözleşmesi’ne imza atıldığı halde basın suçlarına niçin şiddetli cezalar verildiğini sormuştur.⁹⁷ Taşkınbaş, “siyasi mümessili” bulunduğu Radikal Hürriyet Partisinin hükmi şahsiyeti adına, DP’nin gayesinden uzaklaştığı iddiasıyla hükmen feshini talep etmek üzere Ankara Asliye Hukuk Mahkemesine müracaat edeceğini duyurmuş; bu davanın Türkiye’de ve bütün dünya basınında demokrasi mücadelesinin mühim bir sayfasını teşkil edeceğini ileri sürmüştür.⁹⁸

Taşkınbaş, *Hızır Postası: Mahşer*’in bu sayısında gazetenin nasıl çıktığına dair bilgi vermiştir. Buna göre, Taşkınbaş gazetenin tüm yazılarını kendisi hazırlamakta ve satışını da yine bizzat yapmaktadır. İstanbul’daki bayi ve dağıtıcı teşkilatının tekel oluşturduğunu öne süren Taşkınbaş, bundan dolayı “planlı gazetecilik müessesesi” unvanını adli sicile kaydettirdiğini ve “pek az” olsa da elindeki sermayesini bu maksada hizmet etmek üzere sarf ettiğini duyurmuştur. Bu sayıda, hediye dağıtımı hakkında da detaylı bilgi verilmiştir: İstanbul’un çeşitli yerlerinde her gün numaralı davetiyeler dağıtılacak; ertesi günkü nüshada

⁹⁴ Aynı yer.

⁹⁵ *Hızır Postası: Mahşer*, 25 Eylül 1954.

⁹⁶ Aynı yer.

⁹⁷ Aynı yer.

⁹⁸ Aynı yer.

kazanan numaralar ilân edilecektir.⁹⁹ Talihliler mükâfatı alabilmek için bir önceki günün gazetesini getireceklerdir. İstanbul Belediyesinin kurallarına uyan taksilere de çekilişe katılma hakkı verilmiştir. Ayrıca telefon numaraları yayımlanarak bunlardan on tanesine 5 liradan 50 liraya kadar mükâfat verileceği duyurulmuştur.¹⁰⁰

Radikal Hürriyet Partisinin teşkilatlanmasını genişletmemesi Osman Taşkınbaş'ın yayın organlarından da anlaşılmaktadır. *Hızır Postası: Mahşer*'in 25 Eylül 1954 tarihli sayısında, gazetenin başyazarı Taşkınbaş tarafından Lüleburgaz'da kurulan Radikal Hürriyet Partisinin yurdun her köşesinde şubeler açarak süratle faaliyete geçmekte olduğu ve bu hafta beyanname yayımlanarak vatandaşların üye yazılmaya başlayacakları duyurulmuştur.¹⁰¹ Görüldüğü gibi, Partinin kuruluşunun üzerinden bir buçuk yıla yakın bir zaman geçmesine karşın yeni kurulmuş gibi propaganda yapılmış; halkın Partiye ilgi gösterdiği anlatılmak istenmiştir. Gazetenin 10 Şubat 1955 tarihli sayısında ise Radikal Hürriyet Partisinin pek yakında Türkiye'nin her yerinde şubeler açacağı belirtilmiştir. Taşkınbaş, Partinin "*siyasi mümessili ve genel başkanı sıfat ve salâhiyeti*" ile beyanat vererek; Nisan 1955'te büyük kongre yapılmasının zaruri olduğu için derhâl teşkilata başlanacağını duyurmuştur.¹⁰² Fakat Radikal Hürriyet Partisinin herhangi bir yerde şube açabildiğine ve büyük kongresini toplayabildiğine dair bir bilgiye rastlanmamıştır.

Osman Taşkınbaş, *Hızır Postası: Mahşer*'in 29 Haziran 1955 tarihli sayısında iktidarla muhalefet arasındaki husumetin ortadan kalkması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁰³ Taşkınbaş, "İktidara Tavsiyelerimiz" başlığı altında, gazetelere yapılan baskının hükûmete fayda getirmeyeceğini; hükûmetin hatalarına ses çıkarmamanın bedelini vatandaşların ödeyeceğini belirtmiştir.¹⁰⁴ Taşkınbaş, bir

⁹⁹ Aynı yer.

¹⁰⁰ Aynı yer.

¹⁰¹ Aynı yer.

¹⁰² *Hızır Postası: Mahşer*, 10 Şubat 1955.

¹⁰³ *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran 1955. Gazetenin bu sayısından itibaren kullandığı logo güncellenmiştir. Yeni tasarımda; kalem tutan, zincire vurulmuş bir elin kırbaçlanması tasvir edilmektedir. Zincirin kırılmaya başladığı görülmektedir. Ayrıca üzerinde Türk bayrağı dalgalanan "demokrasi" yazılı bir kale ve eller şeklinde tasvir edilen kitlenin arasında "refah" kelimesi bulunmaktadır. Gazetenin kendisini tanımlaması da değişmiştir: "Demokrasi Davamızın Cesur Müdafisi. Hürriyet Alemdarı. Siyasi Mücadele ve Hür Kalemler Neşriyatının Müstakil Teşkilatlı, Planlı, Günlük, Mükâfatlı Gazete."

¹⁰⁴ Osman Taşkınbaş, "İktidara Tavsiyelerimiz", *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran 1955.

diğer yazısında ise DP'nin 1950 seçimlerinde kullandığı afiştaki elin “zulmün deşetinden titreyerek, yeter!” dediğini ifade ederek yine DP'nin meşhur afişine gönderme yapmıştır.¹⁰⁵

Radikal Hürriyet Partisinin propaganda faaliyetleri kapsamında Osman Taşkınbaş çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler Partinin genel merkezinin bulunduğu Lüleburgaz'daki *Özdilek* gazetesine “O. Taşkınbaş'ın Son Faaliyetleri” başlığıyla yansımıştır:

“Merkezi Lüleburgaz'da bulunan Radikal Hürriyet Partisi lideri Osman Taşkınbaş İstanbul'da gazete satıyor. Lüleburgazlıların pek iyi tanıdıkları ve kendisinin Lüleburgaz'dayken kurduğu ve tamamı tamamına üç üyesi bulunan Hürriyet Radikal Partisinin sevimli lideri Osman Taşkınbaş bugünlerde İstanbul'da Sirkeci'de (Mahşer) adlı gazetesini satmakla ve Partisi için toplantı yapmakla meşgul. 1958'de¹⁰⁶ mutlaka iktidara geleceğini söyleyen Taşkınbaş evvelsi gün Sirkeci'de bir kahvede toplantı yapmak istemişse de Emniyet müsaade etmemiştir.”¹⁰⁷

Osman Taşkınbaş, *Hızır Postası: Mahşer* gazetesinin tespit edilebilen son sayısı olan 11 Temmuz 1955 tarihli nüshasında basın özgürlüğüyle ilgili bir yazıda “Ne sağcı ve ne solcuyuz. Hürriyet kervanı yolcusuyuz” ifadelerini kullanmıştır.¹⁰⁸ Taşkınbaş, bu sayıda ekonomik zorluk çekenleri de satırlarına taşımıştır. Tophane'deki bir kahvehaneye giderek gözlem yapan Taşkınbaş; burada, barınacak yerleri olmadığı için sandalyelerde uyuyan; çay ve simitle karınlarını doyurabilen, elbiseleri parçalanmış insanlar bulunduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁹ Taşkınbaş bu sayıda DP'yi baskı yönetimi kurmakla suçlamıştır: “Demokrasi davamızın alemdarı iktidar”ın muhalefeti ve basını susturarak ülkeyi yönettiğini iddia etmiştir. Taşkınbaş, şu satırlarla DP'ye meydan okumuştur:

“KORKARSA KALEM! KIRILSIN ELLERİ TAŞKINBAŞ'IN

Ne yapacaksınız?..

Cezaevi, zindan, idam sehpası...

Vız gelir bana!

¹⁰⁵ Osman Taşkınbaş, “Siyaset Âleminde İktidarın Gafleti”, *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran 1955.

¹⁰⁶ 1958 yılında yapılması gereken milletvekili genel seçimleri, Demokrat Parti tarafından 1957 yılına çekilmiştir. Bu karar Cumhuriyet Dönemi'ndeki ikinci erken/baskın seçim olarak tarihe geçmiştir.

¹⁰⁷ *Özdilek*, 6 Temmuz 1955.

¹⁰⁸ *Hızır Postası: Mahşer*, 11 Temmuz 1955.

¹⁰⁹ Osman Taşkınbaş, “Sefalet Kurbanları”, *Hızır Postası: Mahşer*, 11 Temmuz 1955.

Bu millet kurtulacak
Zulmün kırbacından
Paydos! Susmayacağız.”¹¹⁰

Taşkınbaş, DP'ye yönelik bu denli sert eleştirilerde bulunmasına rağmen muhalefetin de üzerine düşenleri yapmadığını iddia etmiştir. Ona göre, millete refah sahasını açmak mesuliyeti, yalnızca iktidarın değildir. Taşkınbaş, muhalefetin siyasi ihtiras ile toplum menfaatlerini çiğnediğini ve vazifesini ihmal ettiğini ileri sürmüştür.¹¹¹

Radikal Hürriyet Partisi ile ilgili son habere, 1955 yılındaki Belediye ve İl Genel Meclisi seçimleri münasebetiyle rastlanmıştır. Parti, bu seçimlere katılmama kararı almıştır. *Vatan* gazetesindeki habere göre Taşkınbaş, üç üyesi olan Partisinin seçimlere girmeme kararının ekseriyetle alındığını ve bu hususta bir tebliğ yayımlanarak kamuoyuna bilgi verileceğini söylemiştir.¹¹² Fakat bu hususta bir tebliğ yayımlandığına ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Osman Taşkınbaş gerek gazeteleri vasıtasıyla gerekse toplantılar düzenleyerek Partisinin propagandasını yapmaya çalışmıştır. Taşkınbaş'ın bütün mücadelesine karşın Radikal Hürriyet Partisi kuruluşundan yaklaşık üç yıl sonra 25 Ocak 1956 tarihinde dağılmıştır.¹¹³

Radikal Hürriyet Partisi teşkilatlanmasını yurt geneline yayamamış ve Türk siyasetinde istediği etkiyi gösterememiştir. Bu sonucun Partinin âdeta tek kişilik bir parti hüviyetinde olması ve finansal zorlukların ortadan kaldırılamamasından kaynaklandığı söylenebilir. Buna karşın gerek genel başkanının renkli kişiliği gerekse kendisine özgü yapısı itibarıyla Türk demokrasi tarihinde yer almıştır.

Radikal Hürriyet Partisinin Dağılmasının Ardından Osman Taşkınbaş'ın Faaliyetleri

Radikal Hürriyet Partisi dağıldıktan sonra da Osman Taşkınbaş siyasetle uğraşmaya devam etmiş; DP aleyhine, ulusal basına da yansıyan davalar açmıştır. Taşkınbaş, bazı kanun tasarılarının TBMM'ye sevkiyle ilgili Bakanlar Kurulu kararlarının iptali hususunda Danıştayda dava açmıştır. Dilekçesinde davalı olarak Başbakan Menderes'i göstermiş; bu dönemde kamuoyu tarafından da uzun süre tartışılan “Matbuat Kanunu” ve “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu” tasarılarının Anayasa ve İnsan Hakları Beyannamesi'ne aykırı olduğunu iddia ederek, bunların TBMM'ye sevki hususundaki Bakanlar Kurulu

¹¹⁰ *Hızır Postası: Mabşer*, 11 Temmuz 1955.

¹¹¹ Aynı yer.

¹¹² *Vatan*, 7 Ağustos 1955.

¹¹³ *Milliyet*, 22 Nisan 1956; *Millet Meclisi Tutanak Dergisi* (12.5.1972), s. 645.

kararlarının iptalini istemiştir. Dilekçeye, Başbakanlık müsteşarı imzasıyla verilen cevaptaysa davanın usul, ehliyet ve esas bakımından reddi istenmiştir. Davacı, buna karşın davanın usule uygun olduğunu ileri sürerek iddiasını tekrarlamış, Başbakan Adnan Menderes aleyhine açılmış olan davaya müsteşarın cevap verme yetkisinin olmadığını ileri sürmüştür. Taşkınbaş, ayrıca DP'nin feshi için de Ankara Asliye Hukuk Hâkimliğinde dava açmıştır. Taşkınbaş, dava dilekçesinde DP'nin Programında yazılı maddeleri uygulamadığı ve gayesine aykırı hareket ettiğini iddia etmiş; Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre DP'nin hükmen feshini istemiştir. Yine davalı olarak DP Genel Başkanı Adnan Menderes'i göstermiştir.¹¹⁴

Taşkınbaş'ın DP'nin feshi için dava açmasını, dönemin önemli gazetecilerinden Hüseyin Cahit Yalçın, *Ulus* gazetesindeki köşesinde değerlendirmiştir. Yalçın, çoğunluk partilerinin ancak millet tarafından seçimlerde feshedilebileceğini ifade etmiştir:

“... Bunun içindir ki bahsettiğimiz vatandaşın teşebbüsü resmi surette hiçbir netice vermeyecektir. Ancak kendisi için bir teselli vardır ki o da memleketin aklı eren bütün vatandaşlarının kendisiyle beraber bulunduğu şüphe edilemeyecek derecede aşikâr olmasıdır. Zannediyoruz ki o da müracaatta bulunurken daha fazlasını ümit etmemiştir. (...) Onun için müracaat ve talebinin reddedilmesi yüzünden müteessir olabilecek şikâyetçi vatandaşın ancak 1958'de içi ferahlayabilecektir. Dava mahkemede değilse de umumi efkâr mahkemesinde çoktan açılmıştır. Sükûn ve kalp ferahlığı ile 1958'de verilecek hükmü bekleylim.”¹¹⁵

Osman Taşkınbaş'ın DP'nin feshi hakkında açtığı dava, Taşkınbaş'ın dava açtığı tarihte ve daha sonra DP üyesi olmadığını anlaşılması ve bir cemiyetin feshini ancak savcılık makamı veya alâkadar olan cemiyetin üyesinin talep edebileceği gerekçesiyle Mahkeme tarafından reddedilmiştir.¹¹⁶

Taşkınbaş, DP'ye açtığı davaların yanı sıra yeni parti kurma çalışmalarına da devam etmiştir. 1 Mart 1957 tarihinde Ankara'nın Çubuk ilçesinde *Halk Kurtuluş Partisi*ni kurmuştur.¹¹⁷ Taşkınbaş, bu sıralarda, DP aleyhine yine fesih davası açmıştır. Önceki davada olduğu gibi, Taşkınbaş'ın bu davası da DP üyesi olmadığı için böyle bir talepte bulunamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. *Vatan* gazetesinin haberine göre, Taşkınbaş Mahkemenin kararına itiraz etmeye ve bu hususta Mahkemeye yanlış bilgi verdiğini iddia ettiği Adnan Menderes

¹¹⁴ *Milliyet*, 3 Ekim 1956; *Ulus*, 3 Ekim 1956; *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1956.

¹¹⁵ Hüseyin Cahit Yalçın, “Bir Dâva”, *Ulus*, 13 Ekim 1956.

¹¹⁶ *Ulus*, 17 Haziran 1957.

¹¹⁷ Ülgenay, *age.*, s. 451.

aleyhine tazminat davası açmaya karar vermiştir.¹¹⁸ Bu Partinin faaliyetleri hakkında fazla bir bilgiye rastlanmamıştır.¹¹⁹

Osman Taşkınbaş, 1959 yılında bu kez de Bolu’da bir parti kurmuştur. *Hür Türkiye Adalet Partisi* ismindeki Partinin kuruluş süreci ulusal basına da yansımıştır. Taşkınbaş’tan “Sembolik siyasi partiler kurmakla tanınan dava vekili” diye bahsedilmiş ve daha önce de üçer üyeli iki parti kurduğu hatırlatılmıştır.¹²⁰ Hür Türkiye Adalet Partisinin kurucu üyeleri Genel Başkan Taşkınbaş’ın yanı sıra tüccar Ali Fevzi Sağlam ve Kemal Anaç’tır.¹²¹ Hür Türkiye Adalet Partisinin siyasi ömrü Radikal Hürriyet Partisi kadar da uzun olamamış; Parti, üyeler arası ihtilaftan dolayı dağılmıştır:

“... 34 gün evvel 24.6.1959 tarihinde şehrimizde kurulan Hür Türkiye Adalet Partisi mensupları arasında çıkan ihtilaf dolayısıyla, Genel İdare Kurulu üyelerinden bir kısmı CHP’ye diğer bir kısmı da DP’ye geçmiş, tek başına kalan 70 yaşındaki politikacı Osman Taşkınbaş üçüncü defa olarak kurduğu Partisini gözyaşları arasında bugün saat 16.00’da Vilâyete müracaat ederek feshetmiştir.”¹²²

Osman Taşkınbaş, bir süre Bolu’da kalmış; burada DP’nin feshedilmesi için bir kez daha dava açmıştır. Dava, DP’nin “Nizamname ve Programından inhiraftan ederek fertlerin ve cemiyetin hak ve hürriyetlerine tecavüz ederek zecri tedbirler” aldığı, Birleşmiş Milletler Anayasası ve İnsan Hakları Beyannamesi’nde zikredilen esaslar haricinde düşünce ve yazı hürriyetine mâni olduğu iddialarıyla açılmıştır.¹²³ Fakat Bolu Mahkemesi de davayı reddetmiştir. Ret kararında, davacının delillerinin sabit olmadığı, dava dilekçesinin tamamen hukuk prensiplerine aykırı bir şekilde müphem beyanat olduğu, ayrıca davacının bu hususta bir davaya ehil olmaması gerekçe gösterilmiştir.¹²⁴ Bununla birlikte,

¹¹⁸ *Vatan*, 28 Mayıs 1957.

¹¹⁹Yalnızca *Cumhuriyet* gazetesinin 19 Şubat 1961 tarihli nüshasında Osman Taşkınbaş’ın Çubuk’ta kurduğu bu Partinin Başbakan Menderes’i birkaç kez mahkemeye vermekten başka bir faaliyet göstermediği ve Taşkınbaş’ın vefatıyla infisah ettiği bilgisine ulaşılmıştır. bk. *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1961.

¹²⁰ *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1959; *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1959.

¹²¹ *Vatan*, 26 Haziran 1959. İçişleri Bakanlığı kayıtlarına göre ise Ali Fevzi Sağlam’ın mesleği zabıt kâtipliği, Kemal Anaç’ın mesleği garsonluktur. bk. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi* (12.5.1972), s. 634.

¹²² *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1959.

¹²³ *Vatan*, 15 Kasım 1959.

¹²⁴ *Vatan*, 19 Kasım 1959.

Taşkınbaş'ın DP'nin feshi için dava açmasına genç bir DP'li tepki göstermiş; hatta Taşkınbaş'ı “düello”ya davet etmiştir:

“...Osman Taşkınbaş'ı yirmi beş yaşındaki bir DP'li genç İzmir'den gönderdiği bir mektupla düelloya davet etmiş, Taşkınbaş da düelloya davet eden genci bugün mahkemeye vermiştir. Edip Doğrusöz isimdeki düello meraklısı genç, Osman Taşkınbaş Bolu'da Demokrat Partinin feshini mahkemeden talep ettiği için eski Adalet Partisi liderine bu mektubu yazmış ve Demokrat Partiye karşı girişilen bu hareketin ancak böyle bir düello sonunda temizleneceğini bildirmiştir. Davanın neticesi merakla beklenmektedir.”¹²⁵

Taşkınbaş'ın açtığı davalar DP Dönemi'nde sonuç vermese de 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından DP'nin kapatılması sürecinde tekrar gündeme gelmiştir. *Akıs* dergisi, DP'ye ilk fesih davası açan kişinin Osman Taşkınbaş olduğunu hatırlatmıştır:

“... DP'nin feshi için açılan ilk davaydı! Hâlbuki Şahap Gökşal'ın yanıldığı bir nokta vardı: DP'nin feshini isteyen ve bunun için dava ikame eden ilk şahıs kendisi değildi. Olsa olsa, bu işin şampiyonluğunu bir sıfatla uhdesinde taşıyabilirdi: İhtilâlden sonra ilk dava ikame eden adam olmak sıfatı! Zira hafızalarını biraz zorlayanlar, ihtilâlden bir buçuk sene kadar evvel ihtiyar, iki büklüm bir adamın bu işe el attığını hatırlayacaklardı. Adamın ismi Osman Taşkınbaş'tı. Çubuk'ta dava vekilliği yapıyordu. Üstelik Taşkınbaş'ın açtığı davanın gerekçesi de bir hayli enteresandı. O zaman böyle bir dava açmak, DP'nin kapanmasını talep etmek, eh, biraz cesaret meselesiydi. Taşkınbaş'ın bu cesareti belli ki yaşının fazla ilerlemiş olmasından ileri geliyordu. Osman Taşkınbaş mahkemeye yaptığı müracaatta DP'nin kendisine ve kendisi gibi düşünenlere borçlu olduğunu ileri sürmekteydi. Borç şundan doğuyordu: DP seçim beyannamesinde birçok vaatlerde bulunmuş, buna karşılık vatandaşın oylarını istemişti. Bu âdeta bir akitti. Vereceği şeye karşılık bir şeyler almıştı. Ancak aradan geçen müddet zarfında akitlerden bir taraf- Demokrat Parti- akdin vebelerini yerine getirmemiş, vadettiklerini yapmamıştı. Öyleyse DP kendisine her oy veren vatandaşla borçluydu. Bunun için tazminat vermesi gerekirdi. Taşkınbaş DP'nin mallarına haciz konulmasını istiyor, ayrıca akdi yerine getirmeyen bu Partinin feshini talep ediyordu. O zaman ihtiyarın bu müracaatına gülenler olmuştu, kızanlar olmuştu. Ama her ne hikmetse pek fazla ciddiye alınmamıştı. Dava açılmış, ancak bilinmeyen sebeple uzayıp gitmişti. Taşkınbaş'a Demokrat başlar dokunmamışlardı. Bunu dava vekilinin ihtiyarlığına vermek lâzımdı.”¹²⁶

¹²⁵ *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1959.

¹²⁶ *Akıs*, 7 Eylül 1960.

Osman Taşkınbaş, Hür Türkiye Adalet Partisi'nin dağılmasının ardından İstanbul'a gelerek burada *Assicurazioni Generali* isimli uluslararası bir sigorta firmasında idareci olarak çalışmıştır.¹²⁷ Taşkınbaş ile ilgili ulaşılabilen son haber ise 19 Şubat 1961 tarihli *Cumhuriyet* gazetesindedir. Gazete, Türkiye'de kurulan siyasi partileri listelemiş; Halk Kurtuluş Partisinin Taşkınbaş'ın vefatıyla infisah ettiğini belirtmiştir.¹²⁸

Sonuç

Türkiye'de çok partili hayata geçişle birlikte Osman Taşkınbaş da aktif siyasete atılmıştır. Henüz 1945 yılında Halkın Sesi adında bir parti kurma girişiminde bulunmuş; fakat başarıya ulaşamamıştır. Ardından üç farklı partide siyaset yapan Taşkınbaş, nihayetinde Radikal Hürriyet Partisini kurmuştur. Partinin sadece üç üyesi vardır. Yalnızca Genel Başkan Osman Taşkınbaş ön plandadır. Asıl mesleği dava vekilliği olan ve güçlü bir hitabet yeteneğine sahip olan Taşkınbaş, Parti ile özdeş bir halde değerlendirilebilir.

Osman Taşkınbaş ve Radikal Hürriyet Partisi özellikle hukuk, demokrasi ve basın özgürlüğü kavramları üzerinde durmuştur. Taşkınbaş DP'yi antidemokratik kanunlardan şikâyet ederek iktidara geldikleri; ama iktidar olunca baskı yönetimi kurdukları iddiasıyla suçlamıştır.

Radikal Hürriyet Partisinin gerek Program ve Nizamnamesinde gerekse Osman Taşkınbaş'ın yazılarında sol söylemlere rastlanmamıştır. Üstelik Parti Nizamnamesine göre Partiye üye olabilmek için “muzır ideolojileri” yaymaktan mahkûmiyeti bulunmamak şartı yer almaktadır. O dönemde genel kabule göre Komünizm “muzır ideoloji”lerden biridir.

Osman Taşkınbaş'ın âdeta tek başına mücadelesine karşın Radikal Hürriyet Partisi teşkilatlanma noktasında başarılı olamamıştır. Ayrıca Taşkınbaş ve Partinin maddi kaynakları da sınırlıdır. Bu etkenler Radikal Hürriyet Partisinin hedeflerine ulaşmasına engel olmuş; Parti, kuruluşundan yaklaşık üç yıl sonra dağılmıştır. Her ne kadar siyaset sahnesinde istediği etkiyi gösteremese de Radikal Hürriyet Partisinin yerelden demokrasi talebine özgün bir örnek olduğu söylenebilir. Osman Taşkınbaş, daha sonraki süreçte DP'ye açtığı davalarla gündeme gelmiş; bir netice alamasa da ulusal basında adını duyurmuştur. Radikal Hürriyet Partisinin dağılmasından sonra sırasıyla Halk Kurtuluş Partisi ve Hür Türkiye Adalet Partisini kuran Osman Taşkınbaş bu teşebbüslerinden de istediği neticeyi alamamıştır. Taşkınbaş, siyasi serüveninde birçok kez, gerek genel seçimler gerekse ara seçimler dolayısıyla bağımsız milletvekilli aday olmuş; fakat milletvekili seçilememiştir.

¹²⁷ Ülgenay, *age.*, s. 415.

¹²⁸ *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1961.

Osman Taşkınbaş’la ilgili değinilecek bir başka konu ise gazetecilik yönüdür. Taşkınbaş, gazetecilik mesleğinin neredeyse her aşamasında yer almıştır. Taşkınbaş, bilhassa *Hızır Postası: Mahşer* gazetesinin tüm yazılarını kendisi hazırlamış; satışını da bizzat yapmıştır. Taşkınbaş, siyasi faaliyetlerinin ve gazetelerinin finansmanını sağlayabilmek için çekilişlerle hediyeler dağıtacağını duyurmuştur. Hem eleman eksikliği hem de maddi yetersizliklerden dolayı gazetelerinin düzenli olarak yayımlanması mümkün olamamıştır.

Kurduğu üç parti de siyasi arenada istedikleri başarıyı elde edemese de Taşkınbaş’ın gerek siyasi faaliyetleriyle gerekse döneme göre ilginç gazetecilik anlayışıyla Türk demokrasi tarihinde müstesna bir yer arz ettiği söylenebilir.

Kaynaklar

Resmî Yayınlar

- (1945) *TBMM Tutanak Dergisi* (1945) Dönem VII, Cilt 20, Toplantı 3, Birinci Birleşim, 1.XI.
- (1950) *Resmî Gazete*, 21 Şubat, Sayı 7438.
- (1972) *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, Dönem 3, Cilt 24, Toplantı 3, Seksen Sekizinci Birleşim, 12.5.
- (1983) *Resmî Gazete*, 24 Nisan, Sayı 18027.
- BİNARK İsmet (2009) *Türk Parlamento Tarihi: TBMM- VII. Dönem (8 Mart 1943-5 Ağustos 1946)*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Cilt 1.

Kitaplar ve Makaleler

- (1946) *Demokrat Parti: Tüzük ve Program*, Ankara.
- (1948) *Millet Partisi: Program ve Tüzük*, Sakarya Basımevi, Ankara.
- (1953) *Türkiye Köylü Partisi: Gaye-Prensip-Program-Tüzük*, Türkiye Basımevi, İstanbul.
- (2007) *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri 1923-2006*, Der. Mete Kaan KAYNAR İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- AYKOL Hüseyin (2010) *Türkiye’de Sol Örgütler: Bölüne Bölüne Büyüme*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- DİKMEN Mehmet Orhan (1945) Türkiye’de Muamele Vergisinin İnkişafı, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt 5, Sayı 1-4, s. 96-121.
- HAYTOĞLU Ercan (1997) Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945), *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, s. 46-56.

- KARABULUT Umut (2013) Muhâmât Kanunu: Türkiye’de Avukatlık Kurumunun Düzenlenmesi ve İstanbul Barosunda Yaşanan Tasfiyeler, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 13, Sayı 27, s. 79-104.
- ÖNELÇİN Hasan Adnan (1966) *Tekirdağ ve Çevresi Basın Tarihi Hakkında Kısa Notlar*, Ekin Basımevi, İstanbul.
- ÖZACUN Orhan (2002) Siyaset Tarihimizde Milli Kalkınma Partisi, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 2, s. 205-233.
- ÖZTÜRKÇİ Alpaslan (2020) Demokrat Parti’nin Parçalanma Süreci (Ocak-Mayıs 1948), *Mediterranean Journal of Humanities*, Cilt 10, s. 397-412.
- SÜMER Mahmut (1970) *Tekirdağın Eski Günleri*, Tekirdağ Halk Eğitim Yayınları, İstanbul.
- TOKER Metin (1990) *Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- TUNAYA Tarık Zafer (1995) *Türkiye’de Siyasi Partiler 1859-1952*, Arba Yayınları, İstanbul.
- TURAN Mustafa (1999) Cumhuriyet Döneminde İki Deneme: Siyasi Müsteşarlıklar ve Müstakil Grup, *A.K.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, s. 27-42.
- UYAR Hakkı (2011) *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, Boyut Yayıncılık ve Tic. A.Ş., İstanbul.
- UZMAN Nasrullah (2017) Adnan Menderes ve M. Fuad Köprülü’nün Cumhuriyet Halk Partisi’nden İhraçları, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 36, Sayı 62, s. 205-228.
- (2021) Türk Demokrasi Tarihi Açısından 1946 Seçimleri, *TBMM’nin Açılışının 101. Yıl Dönümünde Türk Demokrasi Yazıları*, Ed. İsmet TÜRKMEN vd., Ankara s. 673-688.
- ÜLGENAY Ayhan Hüseyin (2011) *Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Siyasi Partiler Kurucular ve Amblesler 1923-1960*, Sanat Kitabevi, Ankara.
- YÜCEL Mustafa Serhan (2006) *Türkiye’nin Siyasal Partileri (1859-2006)*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Sürelili Yayınlar

Akis

Akşam

Cumhuriyet

Hızır Postası: Mahşer

Kasırga

Kudret

Milliyet

Özdilek

Son Posta

Tan

Tanin

Ulus

Vakit

Vatan

Yeni Trakya Sesi

TAŞKINBAŞ Osman (1953) Kasırga Gazetesi Çıkarken, *Kasırga*, 25 Nisan, s. 1.

----- (1954) Eskisil ve Yenisi!, *Hızır Postası: Mahşer*, 2 Temmuz, s. 1.

----- (1955) İktidara Tavsiyelerimiz, *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran, s. 1.

----- (1955) Sefalet Kurbanları, *Hızır Postası: Mahşer*, 11 Temmuz, s. 2.

----- (1955) Siyaset Âleminde İktidarın Gafleti, *Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran, s. 2.

TEKBAŞ Osman (1952) Ben Haykırıyorum Siz Susturun, *Hızır Postası: Mahşer*, 20 Eylül, s. 1-2.

YALÇIN Hüseyin Cahit (1956) Bir Dâva, *Ulus*, 13 Ekim, s. 1,5.

Ekler

Ek- 1 - *Kasirga* Gazetesinin Logosu
(*Kasirga*, 25 Nisan 1953)

Ek – 2 - *Hızır Postası: Mahşer* Gazetesinin Logosu
(*Hızır Postası: Mahşer*, 2 Temmuz 1954)

Ek – 3 - *Hızır Postası: Mahşer* Gazetesinin Güncellenmiş Logosu
(*Hızır Postası: Mahşer*, 29 Haziran 1955)